

VSE, KAR JE PRAV
Gradimo integriteto skozi igro in spoštovanje:
Pripomoček za strokovne delavce v vrtcih

Vsebina

1. NAVODILA ZA UPORABO PRIROČNIKA	3
2. O INTEGRITETI	5
3. PREPLETANJE VSEBIN KURIKULA ZA VRTCE Z VSEBINAMI PRIROČNIKA	6
4. ZAKAJ JE INTEGRITETA V VRTCU POMEMBNA?	8
5. AKTIVNOSTI, S KATERIMI KREPIMO INTEGRITETO V VRTCU	10
1. Samozavedanje	10
2. Pozitivna samopodoba	17
3. Sodelovanje v skupnosti	23
4. Razlikovanje »prav« in »narobe«	23
6. NAVODILA ZA AKTIVNOST ZA DRUŽINE »VSE, KAR JE PRAV«	45

1. NAVODILA ZA UPORABO PRIROČNIKA

Dobrodošli pri uporabi priročnika Vse, kar je prav. Veseli nas, da ste se odločili za krepitev integritete otrok, s katerimi se vsakodnevno srečujete in jim predstavljate trden zgled ravnanja. Upamo, da vam bo vsebina v nadaljevanju pri tem v pomoč. Za lažjo uporabo smo pripravili nekaj navodil.

Priročnik vsebuje tri tematske sklope:

1. Na začetnih straneh je opredeljena integriteta, vključno s pojasnili, zakaj je tako dragoceno, da jo zavestno krepiamo že v vrtcu pri otrocih drugega starostnega obdobja. Posebno poglavje je namenjeno prepletanju kurikula za vrtce z vsebinami priročnika, saj je njegov namen prav ta, da bi aktivnosti lahko čim bolj naravno vpletli v svoje vsakodnevno delo.
2. Osrednji del vsebuje aktivnosti namenjene predvsem spodbujanju oblikovanja in krepitev tistih vrtilin posameznika z integriteto, ki so vezane na samozavedanje, pozitivno samopodobo, sodelovanje v skupnosti ter razlikovanje med prav in narobe.
3. Tretji del priročnika je namenjen podrobnim informacijam in navodilom za izvajanje aktivnosti za družine »Vse, kar je prav«.

Delavnice, vključene v osrednji del priročnika, so sestavljene iz vaj, nalog, iger, zgodb in drugih aktivnosti, s katerimi lahko strokovni delavci vsebino in širino pojma integriteta približate otrokom. Celotno gradivo je posebej prilagojeno za delo z otroki, starimi od 4 do 6 let. Vsaka od delavnic ima na začetku zapisane ključne informacije, ki vas vodijo skozi izvedbo predlogov dejavnosti tematskega sklopa. Te informacije zajemajo:

- cilj in namen aktivnosti,
- čas trajanja aktivnosti,
- seznam pripomočkov,
- morebitne predhodne priprave za izvedbo aktivnosti,
- povzetek celotne aktivnosti,
- predloge pravljič, povezanih s posamezno temo,
- priloge, ki se uporabljajo pri posameznih vajah.

Posamezni tematski sklop se lahko izvede kot dan dejavnosti v vrtcu, kot samostojna delavnica ali pa se posamezne vaje in aktivnosti vnaša v redno delo skozi daljši čas in na ta način vsakodnevno krepi integriteto otrok. Priporočljivo je, da se, ne glede na način izvajanja, na izvedbo delavnice pripravi predčasno.

Aktivnost za družine »Vse, kar je prav« je opisana v zadnjem delu priročnika in je sestavljena iz dveh delov:

1. Predstavitev projekta na roditeljskem sestanku

Ta del vsebuje predlog oziroma načrt sestanka, kako aktivnost za družine »Vse, kar je prav« predstaviti na uvodnem roditeljskem sestanku za starše. Kot vzgojitelji ste vabljeni, da starše seznanim z aktivnostjo, ob tem pa poudarite, da aktivnost tudi izven vrtca pri otrocih krepi občutek za integritetno ravnanje. Velik poudarek je na vrednotah, pravicah, aktivnosti otrok in sposobnostjo razločevanja med prav in narobe ter posledicami integritetnega ravnanja za posameznika in skupnost.

2. Navodila za vzgojitelje za izvedbo aktivnosti za družine »Vse kar je prav«

Ta del vsebuje podrobna navodila za strokovne delavce o tem, kako se pripraviti na izvedbo aktivnosti za družine – to potem otroci skupaj z družinskimi člani izvajajo na svojih domovih. Vzgojitelji pripravite dve plišasti igrači, ki potem potujeta od otroka do otroka, pri vsakem otroku sta po nekaj dni. Igrači predstavljata »vse, kar je prav«, saj združujeta pravičnost, modrost in srčnost.

Poleg tega so vključena tudi navodila za starše, da se lahko tudi starši, ki se niso udeležili roditeljskega sestanka, s projektom seznani.

2. 0 INTEGRITETI

Beseda »integriteta« izhaja iz latinskega izraza »integritas«, ki pomeni »popolnost, celovitost, nedotaknjenost, nedeljenost«. Kot pomembno načelo integriteta združuje poštenost, zanesljivost, avtentičnost ter ravnanje v skladu z moralnimi in družbenimi normami. Prav tako vključuje celovitost in skladnost. Celovito deluje oseba, ki zmore prepoznati, kaj se sklada z njeno osebnostjo, ki uspe prepoznati svoja čustva ter v skladu z njimi tudi sprejeti odločitve, se izražati in ravnati. Skladnost pa se nanaša predvsem na to, da je vsak posameznik del večje celote, skupnosti.

Integriteta podpira moralno delovanje posameznika, pri čemer sta ključnega pomena samozavest in moralni pogum. Hkrati je integriteta temelj kakovostnih medsebojnih odnosov tako doma kot v službi in predstavlja tisto lastnost, ki pri posamezniku okrepi zavedanje odgovornosti do sebe, drugih, narave in sveta nasploh. Osebe z integriteto so iskrene do sebe in do drugih, vredne zaupanja ter ustrezno predstavljajo svoja stališča, tako javno kot zasebno.

Posamezniki z integriteto prevzemajo odgovornost za ravnanje, njihove besede pa so usklajene z njihovimi dejanji. Integriteto lahko definiramo kot jasne vzorce obnašanja, ki so usklajeni z vrednotami, ki jih zagovarjamo, in vključujejo tudi srčnost, empatijo ter skrb za druge.

VIRI:

Žežlina, Z. (2022). Integriteta v medosebnih odnosih: Priročnik za krepitev integritete učencev. Ljubljana: Slovenska fundacija za UNICEF. https://unicef.blob.core.windows.net/uploaded/documents/UNICEF_prirocnik_integriteta.pdf

Kržišnik, E. (2022). Integriteta – učni modul za usposabljanje učiteljev: Praktičen priročnik za krepitev integritete pri učiteljih. Ljubljana: Slovenska fundacija za UNICEF. <https://unicef.si/gradiva/integriteta-ucni-modul-za-usposabljanje-uciteljev/>

3. PREPLETANJE VSEBIN KURIKULA ZA VRTCE Z VSEBINAMI PRIROČNIKA

Učenje o integriteti pri otrocih v vrtcih je ključnega pomena za razvoj moralnih vrednot, socialnih veščin in celostne osebnostne rasti. Kurikulum za vrtce spodbuja razvoj socialnih veščin in temeljnih vrednot, tako se tudi učenje o integriteti v veliki meri sklada s kurikulumom vrtca in se lahko enostavno vključi v letni delovni načrt vsake skupine v vrtcu. Integriteta je osnova za razvoj vrednot, zato je učenje o integriteti v vrtcih velikega pomena in lahko v veliki meri vpliva na vedenje in samozavedanje otrok.

Učenje o integriteti se lahko v veliki meri prepleta s kurikulumom za vrtce, in sicer na več načinov, pri čemer je pomembno ta koncept vključevati na način, ki je primeren za predšolske otroke. Spodaj je nekaj možnih načinov, kako se učenje o integriteti lahko vključi v kurikulum:

1. Načelo enakih možnosti in upoštevanja različnosti (točka 3):

- Spodbujanje razumevanja in sprejemanja različnosti med otroki, vključno z njihovim izrazom osebnih vrednot in prepričanj.
- Vključevanje zgodb, iger in dejavnosti, ki poudarjajo pomembnost spoštovanja drugačnosti.

2. Načelo spoštovanja zasebnosti in intimnosti (točka 5):

- Poudarjanje vrednosti spoštovanja meja drugih in zavedanja, kaj otrok želi ohraniti zase.
- Razvijanje razumevanja, zakaj je pomembno spoštovati osebni prostor in zasebnost drugih.
- Razvijanje občutka za osebno telo in poudarjanje pomembnosti spoštovanja telesne integritete.
- Spodbujanje otrok k izražanju lastnih želja glede svojega telesa in učenje, kako postaviti meje.

3. Načelo sodelovanja s starši (točka 11):

- Vključevanje staršev v pogovore o integriteti in deljenje informacij o tem, kako podpirati razumevanje integritete doma.
- Skupno načrtovanje dejavnosti, ki spodbujajo vrednote integritete (še posebej z aktivnostjo Just in Sofija Srčko, ki obiščeta otroke doma).

4. Načelo kritičnega vrednotenja (evalvacije) (točka 14):

- Redna refleksija in pogovori o vrednotenju odnosov med otroki ter o tem, kako ti odnosi odražajo spoštovanje integritete.
- Sodelovanje s starši pri evalvaciji in spremljanju napredka otrok pri razumevanju in izvajanju načel integritete.

5. Načelo razvojno-procesnega pristopa (točka 15):

- Poudarek na procesu učenja o integriteti, in ne le na končnem rezultatu.
- Uporaba pristopov, ki spodbujajo otrokovo lastno razmišljanje in zavedanje o etičnih vprašanjih.

6. Načelo aktivnega učenja (točka 16):

- Vključevanje dejavnosti, ki spodbujajo aktivno razmišljanje o integriteti in reševanje etičnih dilem.
- Spodbujanje otrok k verbalizaciji svojih razmišljanj in občutkov glede integritete.

S temi pristopi se učenje o integriteti ne le vključuje v kurikulum, ampak tudi podpira razvoj moralnega razumevanja in etičnega ravnanja pri predšolskih otrocih.

Integriteta se vključuje v Kurikul za vrtce pod poglavjem 4.4 DRUŽBA. Družba, kot je opisano v kurikulumu, postavlja otroke v širše družbeno okolje, spodbuja razvoj občutka pripadnosti, spoštovanje

različnosti, kritično razmišljanje, razumevanje temeljnih človekovih pravic in demokratičnih načel ter vzpostavljanje pozitivnega in demokratičnega vzdušja v vrtcu.

1. Enakost in raznolikost:

- Cilji kurikula o družbi, ki spodbujajo doživljanje vrtca kot okolja enakih možnosti, sovpadajo s konceptom integritete. Otroci se učijo spoštovati različnost glede na spol, telesno in duševno konstitucijo, nacionalno pripadnost, kulturno poreklo, veroizpoved itn. To spodbuja občutek enakopravnosti in raznolikosti.

2. Demokratična vzgoja:

- Otroci pridobivajo konkretne izkušnje demokratičnih načel, ki temeljijo na sodelovanju in spoštovanju drugačnosti. Vzpostavljanje demokratičnega vzdušja v vrtcu omogoča otrokom, da razvijejo občutek za sodelovanje, razumevanje pravic drugih ter kritično vrednotenje pravil in norm.

3. Razvoj kritičnega duha:

- Otroke se spodbuja k razvijanju kritičnega duha, še posebej glede komercialnih vplivov, modnih trendov in kulturnih stereotipov. To se povezuje s konceptom integritete, saj otrokom omogoča, da razvijejo lastno avtonomno presojo ter se zmorejo aktivno upreti pritiskom, ki bi lahko ogrozili njihovo integriteto.

4. Spoštovanje različnosti:

- Kurikulum priznava pomen spoštovanja različnosti v vrtcu, kar vključuje ne le različnost med otroki, temveč tudi med družbami in kulturami. To sovпада z vključevanjem koncepta integritete, ki poudarja spoštovanje in razumevanje drugačnosti ter različnih perspektiv.

5. Etične dileme:

- Kurikulum se dotika etičnih dilem, povezanih z družbenimi vprašanji, ki niso vrednostno nevtralna. Otroci se seznanjajo s konflikti v družbi, nasprotji, krivicami, kar spodbuja razvoj etičnega razmišljanja in zavedanja o pomembnih vprašanjih, kar je tudi del koncepta integritete.

6. Osebna identiteta in samospoštovanje:

- Otroci v okviru kurikula spoznavajo svojo identiteto, kar vključuje tudi spoštovanje lastnega telesa, razumevanje čustev ter razvijanje samospoštovanja. To je povezano s konceptom integritete, ki sega v osebno integriteto posameznika.

7. Sodelovanje in komunikacija:

- Kurikulum spodbuja sodelovanje, komunikacijo in vzpostavljanje odnosov med otroki. To so ključne komponente, ki so povezane z integriteto, saj otrokom omogočajo, da se učijo vzajemnega spoštovanja, razumevanja stališč drugih ter razvijajo socialne veščine.

8. Trajnostni razvoj:

- Vključevanje otrok v širše družbeno in kulturno okolje ter seznanjanje z okoljskimi, družbenimi in gospodarskimi vidiki družbe prispeva k razvoju občutka odgovornosti do okolja in trajnostnega razvoja, kar je pomembno tudi za integriteto generacij v prihodnosti.

4. ZAKAJ JE INTEGRITETA V VRTCU POMEMBNA?

*»Ni dovolj dati vse od sebe; najprej morate vedeti, kaj storiti,
in potem dati vse od sebe.«
(W. Edwards Deming)*

Vrtec kot prostor, kjer otroci preživijo velik del svojega otroštva, predstavlja pomembno okolje za razvoj različnih vidikov integritete. V prvih letih življenja otroci začnejo razvijati podobe o sebi, o drugih in o tem, kako deluje svet. Z vzgojo in usmeritvami odrasli, še posebej pedagoški delavci, bistveno vplivamo na njihovo doživljanje in osebni razvoj.

Otroci za izgradnjo pozitivne samopodobe potrebujejo občutek, da so pomembni in cenjeni. Prav na podlagi sporočil pomembnih drugih ter povratnih informacij s strani vrstnikov in širšega okolja se v otroštvu oblikuje posameznikova samopodoba.¹ Še posebej za starše in vzgojitelje je pomembno, da se zavedamo vpliva besed in dejanj, s katerimi doma ali v vrtcu postavljamo temelje za samopodobo otrok.²

Pozitivna samopodoba otroka je ključna za dobro duševno zdravje, s čimer so povezani številni medosebni odnosi. Že v predšolskih dneh začnejo otroci razvijati empatijo, kar pomeni, da se zmorejo vživeti v doživljanje drugega,³ na podlagi česar bodo kasneje marsikdaj oblikovali svoje odločitve in moralne presoje.⁴ V interakciji z vrstniki v vrtcu imajo otroci priložnost krepiti vrline, ki jih povezujemo z integriteto – spoštovanje drugih, zanimanje in skrb za druge ter pripravljenost deliti z drugimi. Raziskave⁵ kažejo, da se te oblike vedenja pozitivno povezujejo z uspešnostjo kasneje v življenju. Otroci, ki so danes v vrtcih, predstavljajo odrasle, ki bodo v prihodnosti gradili in vodili družbo. Vzgoja otrok v tem, da so jim vrednote poštenost, iskrenost, pravičnost in odgovornost pomembne, je najboljša preventiva, da ustvarimo tako družbo v prihodnosti.

Tudi dobra samopodoba se povezuje z integriteto. Otrok se vede v skladu s tem, kako se doživlja. Otroci, ki ne uspejo razviti pozitivnega občutka o sebi, pogosteje ravnavajo ravno nasprotno od tega, kar bi označili kot ravnanje v skladu z integriteto: težje sodelujejo s skupino, pogosteje se poslužujejo goljufij, kraje ali laži.⁶

Vrtec kot ustanova pa na drugi strani spodbuja razvoj otrokovega moralnega spoznavanja. V tem okolju namreč prihaja do številnih in raznovrstnih oblik sodelovanja med vrstniki in odraslimi, to je vzgojitelji.⁷

Otroci v predšolskem obdobju kot dobro najprej razumejo to, kar varuje pred kaznijo, nato pa tista dejanja, ki prinesejo nagrado.⁸ Tako so otroci drugega starostnega obdobja v vrtcu povedali, da so

1 Ašič, E. Kako vzgojiti srečnega otroka. (2016). Vzgoja, 18(1), 7. https://www.dkps.si/fileadmin/user_upload/vsebina/vzgoja/vsebine/Arhiv_pdf/Vzgoja_69.pdf#page=38.

2 Zadravec, A. (2019). Vloga vrtca pri oblikovanju pozitivne samopodobe otrok s posebnimi potrebami. Osebnostni razvoj predšolskega otroka: XII. mednarodna (Slovenija, Hrvaška, Srbija, Finska, Italija) strokovna konferenca za vzgojitelje v vrtcih 2019.

3 Lešnik, V. in Marjanovič Umek, L. (2005). Kakovost predšolske vzgoje v vrtcu in socialna kompetentnost otrok. Psihološka obzorja, letnik 14(4), 107–218. http://psiholoska-obzorja.si/arhiv_clanki/2005_4/lesnik.pdf.

4 Goleman, D. (2006). Čustvena inteligenca: zakaj je pomembnejša od IQ. Ljubljana: Mladinska knjiga.

5 Npr. Caprara, Barbaranelli, Pastorelli, Bandura in Zimbardo, 2000; Normandeau in Guay, 1998; Wentzel, 1993 v Zupančič, M. in Kavčič, T. (2008). Dejavniki okolja, otrokovo socialno vedenje v vrtcu/šoli in učna uspešnost v prvem razredu. Šolsko polje, 19(1/2), 51–79. <https://www.dlib.si/details/URN:NBN:SI:DOC-QXMTJ7CD?query=%27keywords%3d%25a1olsko+okolje%27&pageSize=25&relation=%25a0olsko+polje>.

6 Ašič, E. Kako vzgojiti srečnega otroka. (2016). Vzgoja, 18(1), 7. https://www.dkps.si/fileadmin/user_upload/vsebina/vzgoja/vsebine/Arhiv_pdf/Vzgoja_69.pdf#page=38

7 Zupančič, M. in Justin, J. (1991). Otrok, pravila, vrednote. Radovljica: Didakta.

8 Abc.viz. (b. d.). Moralni razvoj, razvoj moralnega presojanja (Kohlberg, Piaget) – hiter pregled. <http://www.ipsos.si/web-content/VIZ-portal/novosti065/razvoj%20-%20moralni%20razvoj.html>

dobri ljudje tisti, ki ti pomagajo, se igrajo s tabo, naredijo dobre stvari, so pridni, prijazni, te imajo radi in se ne pretepajo.⁹ Otroci so kot dobre osebe našeli predvsem svoje domače in prijatelje, pa tudi dobre moške (kot je dedek Mraz), dobre literarne junake in, kar je še posebej relevantno za bralce tega priročnika, vzgojiteljice ter vzgojitelje.

Predšolski otroci vrednotijo osebe kot dobre ali slabe na podlagi tega, kakšne izkušnje imajo s to osebo. Ko so otroci v raziskavi odgovarjali, če so določene osebe – zdravnik/zdravnik, zobozdravnik/zobozdravnik, gasilka/gasilec, policistka/policist – dobre ali ne, so bili pri odgovori neenotni. Drugače je bilo le pri enem poklicu – pri vzgojiteljici/vzgojitelju. Vsi otroci so odgovorili, da je vzgojiteljica/vzgojitelj dobra oseba. To jasno kaže na pomen, ki ga otroci pripisujejo pedagoškim delavcem v vrtcu in njihovem zgledu na poti razvoja lastne integritete.

Integriteta je torej še posebej pomembna v poklicih, ki se neposredno ukvarjajo z vzgojo otrok. Pri tem moralnega razvoja in razvoja osebnosti ne moremo omejiti le na obdobje otroštva ali mladostništva, temveč ta poteka vse življenje,¹⁰ tudi v odraslosti. Z namenom, da bi učitelje opolnomočili in spodbudili h krepitvi lastnega občutka integritete, smo na UNICEF-u Slovenija pripravili modul z naslovom *Integriteta – učni modul za usposabljanje učiteljev*, ki je v prvi vrsti namenjen učiteljem in profesorjem, marsikatero vsebino pa je mogoče preslikati tudi v vrtčevsko okolje.

Vzgojitelji in učitelji ter drugi pedagoški delavci imajo pomemben vpliv pri tem, v kakšne osebe bodo otroci zrasli ter jih spodbujajo, da izpolnijo svoj polni potencial. Pri razvoju in vzgoji otrok ni pomembna le učna snov, temveč tudi vrednote integritete, ki ustvarjajo odgovorne državljane sveta. Pripomoček *Vse, kar je prav – Gradimo integriteto skozi igro in spoštovanje: Pripomoček za strokovne delavce v vrtcih* deluje kot orodje preventive in pripomore k zagotovitvi odprte in pravične družbe, v kateri ima integriteta pomembno mesto in kjer prevladujejo posamezniki, ki so si pripravljeni vzajemno pomagati ter na ta način krepiti civilno družbo. Aktivnosti spodbujajo krepitev integritete otrok v vrtcih skozi učenje kot kognitivni, družbeni in čustveni proces. Na podlagi naših dolgoletnih izkušenj sodelovanja z vzgojno-izobraževalnimi zavodi so se delavnice za otroke izkazale kot uspešno didaktično orodje.

9 Anderlič, K. (2011). Kako predšolski otrok dojema dobro osebo [Diplomsko delo]. Univerza v Mariboru, Pedagoška fakulteta. Vzorec je obsegal 50 otrok 2. starostnega obdobja v vrtcu.

10 Kalin, J. (1998). Moralni razvoj osebnosti. *Andragoška spoznanja*, 4(1–2), 30–45. <https://journals.uni-lj.si/AndragoskaSpoznanja/article/view/6716/6415>

5. AKTIVNOSTI, S KATERIMI KREPIMO INTEGRITETO V VRTCU

1. SAMOZAVEDANJE

UVOD:

Samozavedanje pomeni usmerjenost nase, sposobnost zavedanja samega sebe, svojih misli, čustev, vedenja, želja in osebnosti. Gre za usmerjanje pozornosti na notranje vidike sebe (temu rečemo tudi zasebno samozavedanje) ali na analiziranje, kako nas vidijo drugi (javno samozavedanje) – na primer, kakšen je naš zunanji videz, kako naše besede vplivajo na druge, kakšen vtis naredimo na druge.

Eden od ključnih vidikov samozavedanja je zavedanje lastnih čustev, kar je eno od pomembnih področij čustvene inteligence. Goleman (2006) jo opredeli kot sposobnost, da prepoznamo in se ustrezno odzovemo na čustva pri sebi in pri drugih ter obvladamo medsebojne odnose. Vsako čustvo ima svoj pomen in svojo vrednost, tudi za delovanje v skupnosti, saj se ljudje (že otroci) odzivamo v skladu s tem, kako se zavedamo svojih čustev in kako jih obvladujemo. Pri tem pa ni pomembno le, da čustva pri sebi prepoznamo, temveč je ključno, da razvijemo zaupanje vase in si upamo o tem, kar doživljamo, tudi iskreno spregovoriti.

Samozavedanje gre z roko v roki tudi s čuječnostjo. Osnova čuječnosti je zavedanje in usmerjanje pozornosti. Ko govorimo o čuječnosti kot stanju, gre za stanje, v katerem pri sebi zaznavamo čustva in misli in jih sprejmemo kot naravne ter se zanje ne obtožujemo in ne obremenjujemo. Čuječnost se po drugih opredelitvah nanaša tudi na osebnostno lastnost ljudi, ki glede na raziskave lažje nadzirajo negativne misli, lažje prepoznajo čustva svojega partnerja in so bolj zadovoljni s svojim življenjem.

Zavedanje sebe, svojih lastnosti, misli, čustev in dejanj je ključno za razvijanje integritete. Pomembno je, da že otroke spodbujamo, da svoja čustva in potrebe prepoznajo ter jih ustrezno izrazijo. Sledeči sklop vaj za krepitev samozavedanja zato zajema raziskovanje lastnega notranjega sveta, s poudarkom na njegovem čuječem sprejemanju. Poleg tega se otroci učijo razumevanja perspektive drugega in razmišljajo o tem, da sebe vidimo drugače, kot nas vidijo drugi. Prek vživljanja v glavnega junaka slikanice pa bodo otroci razmišljali o tem, kako odločitve posameznika vplivajo na njegovo bližnje in širše okolje.

VIRI IN PREDLOGI ZA NADALJNJE BRANJE:

Avsec, A., Kavčič, T., in Petrič, M. (2017). Temeljni vidiki osebnosti. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete.

Goleman, D. (2006). Čustvena inteligenca: zakaj je lahko pomembnejša od IQ. Ljubljana: Mladinska knjiga.

Wiley, K. (2021). Dihaj kot medved: 30 trenutkov čuječnosti za otroke – da bodo kjerkoli in kadarkoli umirjeni in zbrani. Brežice: Primus.

Vukmir Brenčič, A. (2018). Diham. Domžale: Družinski in terapevtski center Pogled.

AKTIVNOST:

Cilj in namen aktivnosti: Otroci raziskujejo svoje osebnostne lastnosti, misli, čustva in dejanja. Učijo se izražati svoj notranji svet in spoznavati notranji svet drugih ter razmišljajo o tem, kako njihove odločitve vplivajo na druge.

Čas: 90 minut

Pripomočki:

- ogledalo,
- stoli ali blazine,
- slikanica Kaj misliš, kdo? (Tina Bilban, 2021),
- slikanica Pomagaj gusarju Niku najti pravo pot (Karmen Mandl, 2020),
- učni list Čarobni kozarec čustev (priloga 1).
- Predhodne priprave na izvedbo aktivnosti: Natisnjeni učni listi.

Povzetek celotne aktivnosti: Otroci skozi različne aktivnosti, vaje, igro in zgodbe spoznavaajo, katere vse so njihove lastnosti, v katerih so si podobni z drugimi ali pa se od njih razlikujejo. Ob tem raziskujejo tudi svoj odnos do teh lastnosti ter svoj čustveni svet in zavedanje ter poimenovanje lastnih čustev.

Aktivnosti se lahko izvedejo v navedenem zaporedju ali posamično.

Po čem se razlikujem od drugih?

Prinesite ogledalo. Otroci sedijo v krogu. Nato vsak otrok posebej prime ogledalo v roke in ostalim pove, v čem se razlikuje od drugih. Spodbujajte jih, da najdejo čim več lastnosti ter se med sabo pozorno poslušajo.

Naj se zamenjajo vsi, ki ...

Stole postavimo v krog. Lahko tudi vzamemo blazine za sedenje in se igro igramo zunaj.

Povemo otrokom, da se bomo sedaj igrali igro, v kateri morajo svoje sedeže zamenjati vsi, ki imajo določeno lastnost, npr. če rečete, naj se zamenjajo vsi, ki imajo modre nogavice, vsi z modrimi nogavicami vstanejo in zamenjajo svoje mesto, se usedejo na drug stol. Ko ste pripravljeni, preberete naslednje povedi.

Naj se zamenjajo vsi, ki ...

... imajo rjave lase.

... imajo zelene oči.

... se danes počutijo dobro.

... igrajo kakšen inštrument.

... živijo v *vstavite poljuben kraj*.

... so lačni.

... jih danes nič ne boli.

... v tem trenutku slišijo petje ptic.

... so stari 5 let.

Dodajajte še svoje povedi.

Če je otrokom zanimivo, lahko en stol odstranite, tako da en otrok ostane v sredini brez stola. Ta potem pove, kdo se zamenja naslednji, in tudi sam teče, da bi si pridobil stol.

Kaj misliš, kdo?

Poigrajte se s slikanico Kaj misliš, kdo?, avtorice Tine Bilban, 2021. Otroke ob slikanici sprašujete: Kdo v slikanici je hiter? Kaj pa med otroki, kdo je hiter? Otroci lahko dvignejo roke, če menijo, da so sami hitri, ali povedo, kdo od ostalih otrok v skupini ima to lastnost. Nato nadaljujemo z vprašanjem, kdo se rad igra in tako naprej.

Spodbudite otroke, da prepoznajo različne lastnosti pri sebi in drugih. Pogovorite se lahko tudi o tem, kako otroke vidijo drugi ter ali vsi otroci same sebe vidijo enako, kot jih vidijo drugi.

Ali je kaj trden most?¹¹

Z izštevanko določite dva otoka, ki bosta predstavljala stebra mostu. Ta dva se dogovorita, med čem bodo ostali otroci izbirali, ko pridejo pod most: npr. *Imaš raje pravljico Trije prašički ali Rdeča kapica?* Eden izbere prvo, drugi drugo pravljico. Nato se primeta za roke, jih dvigneta v most se in postavita toliko narazen, da bo lahko skozi šla kolona otrok.

Ostali otroci se postavijo v kolono in pridejo do mosta. Tam vprašajo: »Ali je kaj trden most?« Most odgovori: »Kakor skala, kamen, kost.« Otroci: »Ali lahko gre naš vlak skozi?« Most odgovori: »Prvega spustimo, zadnjega ulovimo!« Kolona gre pod mostom, zadnjega pa most ujame med roke. Nato ga stebra šepetaje vprašata, kaj ima raje. Otrok izbere in se postavi za hrbet tistega stebra mostu, ki predstavlja izbrano. Tako se igra ponavlja, dokler niso vsi otroci v eni ali drugi koloni za hrbtoma otrok, ki predstavlja most.

Nato se lahko otroci še pomerijo v moči tako, da v teh dveh ekipah vlečejo vrv.

Po igri se z otroki pogovorite:

- Ali poznajo to igro? Kako se jim je igradela?
- Kako to, da niso vsi izbrali enako?
- Ali to pomeni, da je imela stran, kjer jih je bilo več, bolj prav kot druga? Ob tem otrokom povemo, da ni tako. Oboji so imeli prav, saj sami zase najboljše vedo, katera pravljica jim je ljubša. Čeprav so nam vseč različne pravljice, hrana ali športi, so vsa mnenja enakovredna.

11 Prirejeno po Družinski izleti (b.d.). Ali je kaj trden most? <https://www.druzinski-izleti.si/starsi-starsem/igre-v-naravi/ali-je-kaj-trden-most.html>.

- Poigrajte se še z naslednjimi vprašanji, s katerimi raziskujemo pestrost med nami in razlike v tem, kako vidimo svojo okolico:
- Kaj najraje jeste za zajtrk?
- Če bi lahko imeli katerokoli supermoč, katera bi to bila? Zakaj?
- Če bi lahko vzgojitelju/-ici za darilo ob rojstnem dnevu podarili karkoli, kaj bi mu/ji podarili? Zakaj? Bi si on/-a sam/-a tudi izbrala to isto darilo? Zakaj tako menite?

Z otroki se pogovorite o tem, da drugih ne vidimo vedno enako, kot oni sami vidijo sebe. Včasih imamo o drugih tudi predstave, ki se izkažejo za napačne, na primer o tem, kakšni so, kaj imajo radi ... Otroke lahko vprašate, če se jim je že kdaj zgodilo, da so za rojstni dan prejeli darilo, ki jim sploh ni bilo všeč. Kako se lahko to zgodi? Kaj bi naredili v tem primeru?

Pomagaj gusarju Niku

Vsak dan sprejmemo »cel kup« odločitev. Vsaka od njih vpliva tudi na druge ljudi in naše odnose z njimi.

Z otroki preberite slikanico Pomagaj gusarju Niku najti pravo pot, avtorice Karmen Mandl, 2020. Slikanica je narejena na način, da otroci pomagajo glavnemu junaku pri sprejemanju odločitev in tako vplivajo na zaključek zgodbe. Slikanico lahko preberete večkrat in preizkusite različne izide.

Po prebranem se z otroki pogovorite:

- O čem je govorila zgodba?
- Je moral gusar Nik sprejeti pomembne odločitve? Katere?
- Je bilo pomembno, kako se je odločil? Ali je vplivalo na mamo, očeta in sestrico?
- Kako se je zgodba končala?
- O čem se morate vi vsak dan odločati? Je to lahko/težko?
- Je vseeno, katero možnost izberemo? Zakaj ja/ne?
- Ali naše odločitve vplivajo na druge? Kako? Pozna kdo kakšen primer?
- Kako naše odločitve vplivajo na svet?

Čarobni kozarec čustev¹²

*Dodatno: Z otroki lahko najprej preberete ali poslušate¹³ pravljico *Zarja in njena čustva* (Majda Baligač, 2021).

Ko govorimo o samozavedanju, je ključno tudi zavedanje svojih čustev in izražanje le-teh na ustrezen način, da bodo tudi drugi razumeli, kako se počutimo.

Z otroki rešite delovni list Čarobni kozarec čustev, ki ga najdete v prilogi (priloga 1). Otroci morajo najprej ugotoviti, katero barvo dobimo, če zmešamo zapisani barvi (npr. modro in rumeno), potem pa z dobljeno barvo (npr. zeleno) pobarvajo, kolikšen del njihovega kozarca predstavlja ob barvi zapisano čustvo.

Vsak »čarobni kozarec« predstavlja čustveni svet otroka.

12 Prirejeno po delovnem listu socialne pedagoginja Neje Komočar: <https://socpedneja.wixsite.com/socpedneja>.

13 YouTube: <https://www.youtube.com/watch?v=pF6ZLd0XNGE>.

Po koncu aktivnosti povabite otroke, da v manjših skupinah predstavijo vsak svoj »kozarec« – kako so ga pobarvali, katere barve je največ, kaj si mislijo o tem ...

- Z otroki se pogovorite, da so vsa čustva, ki jih čutijo, naravna in normalna. Vsak kdaj občuti tudi neprijetna čustva, na primer žalost in strah. Pomembno je, da se naučimo prepoznavati čustva pri sebi in drugih ter se o tem pogovarjamo. Pogovor je eden od načinov, kako lahko izrazimo čustva in se pomirimo. Spodbudimo otroke, da se čim večkrat spomnijo in sebe ter druge vprašajo Kako se počutiš.¹⁴

Dihaj kot medved

Tako pri pomiritvi kot pri zavedanju svojega telesa in okolice se za koristne izkažejo vaje čuječnosti. Z otroki preizkusite katero od vaj iz zbirke Dihaj kot medved: 30 trenutkov čuječnosti za otroke – da bodo kjerkoli in kadarkoli umirjeni in zbrani (Kira Willey, 2021). Lahko jih izvajate z namenom umiritve, sprostitve, raziskovanja naše pestre domišljije ali osredotočanja.

Primer iz knjige (Kira Willey, 2021, str. 14): Tvoja najljubša barva

Katera je tvoja najljubša barva?

Je to modra, vijoličasta, oranžna, rdeča? Ali pa katera druga?

Predstavljaljaj si, da imaš v telesu kroglico svoje najljubše barve.

Mogoče je tam, kjer imaš srce, ali pa v trebuhu.

Karseda globoko vdihni in si predstavljaljaj, da kroglica postaja vse večja. Na koncu napolni vse telo!

Predstavljaljaj si, da ima vse okoli tebe tvojo najljubšo barvo; občutek je prav topel in prijeten.

Naredi dolg, počasen vdih in temeljito izdihni, da iz pljuč odplava ves zrak.

***Dodatno:** Na [povezavi](#) lahko najdete različne izzive z naslovom Minuta za čuječnost. Lahko si izberete 1 mesec v letu in se takrat vsak dan za trenutek ustavite, otrokom preberete dnevni izziv in ga skupaj opravite.

Več vaj dihanja najdete tudi v zbirki Diham (Andreja Vukmir, 2018).

***Dodatno:** Zavedanje čustev, misli, ciljev ... lahko vsakodnevno krepite v jutranjem krogu. Lahko izberete vprašanje tedna, na katerega otroci v jutranjem krogu ves teden odgovarjajo, npr.: »Kako se danes počutiš na lestvici od 1 (najslabše) do 10 (najboljše)?«, »Katera je prva beseda, ki ti danes pride na misel?«, »Kaj je tvoj cilj za danes?«.

Pravljice, ki krepijo samozavedanje:

- *Rožle je žalosten*¹⁵ (Aurélien Chien Chow Chine, 2018)
- *Rožle je jezen*¹⁶ (Aurélien Chien Chow Chine, 2018)

14 Več o kampanji, s katero si na UNICEF-u Slovenija prizadevamo normalizirati pogovor o čustvih in duševnem zdravju, najdete na www.kako.se/pocutis.

15 YouTube: https://www.youtube.com/watch?v=0uQh4_7My9Y.

16 YouTube: <https://www.youtube.com/watch?v=1JQuOCsQC8>.

- *Rožleta je strah*¹⁷ (Aurélie Chien Chow Chine, 2018)
- *Rožle je ljubosumen*¹⁸ (Aurélie Chien Chow Chine, 2020)
- *Rožle je sramežljiv*¹⁹ (Aurélie Chien Chow Chine, 2020)
- *Rožle je zadovoljen*²⁰ (Aurélie Chien Chow Chine, 2020)
- *Moja čustva, tvoja čustva* (Martina Peštaj, 2021)
- *Sivi volk na pikniku*²¹ (Helena Kraljič, 2017) – o prestavah, ki jih imamo o drugih

17 YouTube: <https://www.youtube.com/watch?v=wYsDbte082Y>.
18 YouTube: <https://www.youtube.com/watch?v=kL19x5uyxBY>.
19 YouTube: <https://www.youtube.com/watch?v=twujze9zbcM>.
20 YouTube: https://www.youtube.com/watch?v=z7GAAHxd_Pk.
21 YouTube: <https://www.youtube.com/watch?v=r431ZtCNTFU>.

PRILOGA 1:

Čarobni kozarec počutja

RDEČA + RUMENA
= **JEZNA**

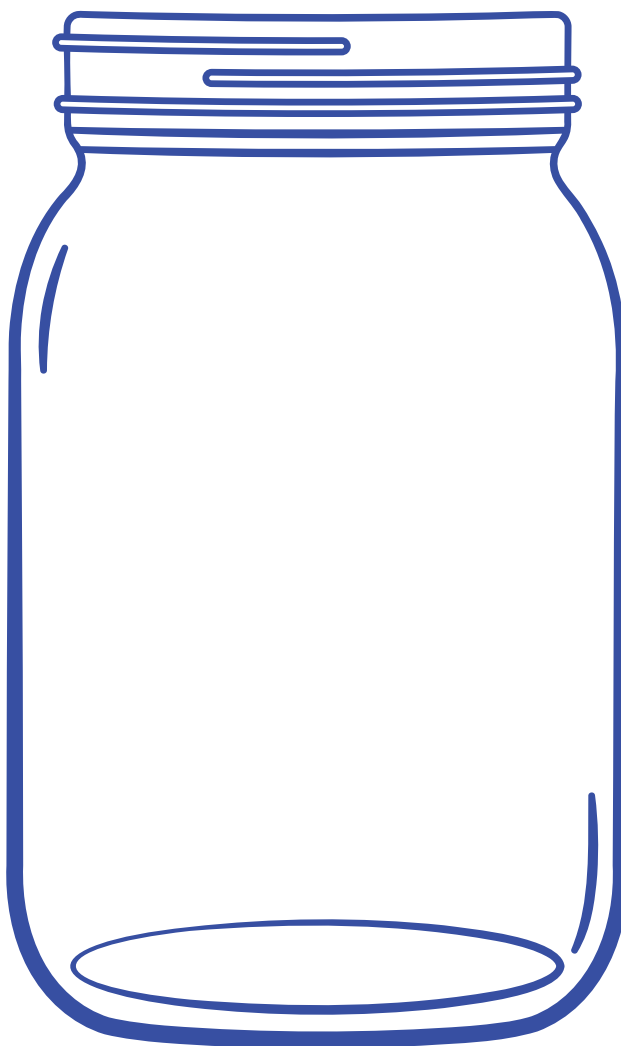
RUMENA + MODRA
= **GNUS**

MODRA + BELA
= **ŽALOST**

RDEČA + MODRA
= **VESELJE**

BELA + RDEČA
= **SRAM**

ČRNA + BELA
= **STRAH**

2. POZITIVNA SAMOPODOBA

UVOD:

Samopodoba vključuje vse naše zaznave, misli in predstave o sebi. Gre za naše subjektivno doživljanje samega sebe: kdo sem, kakšen sem, katere so moje lastnosti in sposobnosti, kako doživljam svoje telo, svoje uspehe in tako dalje.

Kako se samopodoba oblikuje? Ključna za to so sporočila, ki smo jih kot otroci prejeli od pomembnih drugih, v prvi vrsti staršev, pa tudi vzgojiteljev. Majhen otrok namreč sam še nima predstave o tem, kakšen je. To spoznava prek informacij, ki mu jih dajemo odrasli. Sčasoma začne verjeti, da je zares takšen, kot mu sporočamo (npr. pameten, vztrajen, prijazen ... ali pa neumen in neroden – odvisno od vsebine). Zato je pomembno, kakšna sporočila otroci od nas prejema, tako prek besed kot tudi prek nebesedne komunikacije (pogledov, pozornosti, poslušanja ...). Za dobro samopodobo so še posebej dragocene realne pohvale, namenjene otrokovi osebnosti ali vedenju. Enako tudi sporočila, ki vsebujejo kritike otrokove osebnosti, otroci vzamejo resno in jih ponotranjijo. Zato so veliko bolj učinkovite realne kritike otrokovega vedenja, ki vodijo v hitrejšo spremembo vedenja, brez da bi ranile otrokovo samopodobo.

Samopodoba ni enako kot samozavest. Medtem ko samopodoba zajema posameznikovo podobo o sebi, ki se oblikuje skozi odnose z drugimi, se samozavest razvija predvsem na podlagi dosežkov in premagovanja življenjskih izzivov, ko vemo, da nekaj zmoremo in znamo. Samozavest predstavlja del samopodobe, ki se kaže širše, med drugim tudi prek vedenja.

Tudi drugim se namreč predstavljamo taki, kot sami menimo, da smo: če se imamo za družabno osebo, tudi v družbi nastopamo odprto, se pogovarjamo in pristopimo do drugih. Nasprotno, če se imamo za bolj zadržano osebo, v družbi ostajamo bolj tiho, v ozadju. Zato je bistvenega pomena, kakšno samopodobo otrok ob nas razvija, saj bo le-to vplivalo na njegov odnos do sebe in drugih. Če pri otroku krepimo vrline integritete in ovrednotimo vedenje, ko ravna v skladu z njimi, bo te lastnosti in vrednote otrok ponotranjil ter jih živel tudi v prihodnosti. Otroci, ki razvijejo pozitivno samopodobo, bodo tudi v prihodnosti bolj pogumni, radovedni in odprti za nove izkušnje, bolj samostojni, lažje bodo sodelovali in razvijali zdrave odnose.

Aktivnosti sledečega sklopa zato vsebujejo izzive, ki bodo pri otrocih spodbujali razmišljanje o lastnih dobrih lastnostih, pa tudi dobrih lastnostih svojih vrstnikov (ki so lahko drugačne od njihovih). Otroci bodo lahko spoznali, kako jih vidijo pomembni drugi, ter sami pohvalili ostale in tako krepili svoja močna področja ter močna področja svojih vrstnikov.

VIRI IN PREDLOGI ZA NADALJNJE BRANJE:

Milivojević, Z. (2008). Mala knjiga za velike starše. Priročnik za vzgojo otrok. Novi Sad: Psihopolis institut.

Inštitut za razvoj človeških virov. (b. d.). Osebnost in samopodoba. <https://www.psihoterapija-ordinacija.si/osebnost-in-odnosi/osebnost/osebnost-in-samopodoba>.

Brst psihologija. (b. d.). Samopodoba – ključ do polnega življenja. <https://www.brstpsihologija.si/samopodoba-kljuc-do-polnega-zivljenja/>.

Kastelic Marinko, P. (2019). Hočem, zmorem, zmagam. Zmajcek.com. <https://www.zmajcek.net/hocem-zmorem-zmagam/>.

AKTIVNOST:

Cilj in namen aktivnosti: Otroci razmišljajo o tem, v čem je kdo dober, znajo pohvaliti svoje prijatelje, hkrati pa prek aktivnosti krepijo svoja močna področja.

Čas: 90 minut

Pripomočki:

- »Domača naloga« za starše (priloga 2),
- vrečka z listki z imeni vseh otrok,
- A4 listi in barvice,
- slikanica *Žirafe ne znajo plesati* (Andreae Giles, 2018),
- natisnjen ali narisan plakat Stopničke (priloga 3).

Predhodne priprave za izvedbo aktivnosti: Pred izvedbo te aktivnosti staršem in skrbnikom otrok pošljete ali predate »domačo nalogo« ter jih prosite, da vsak odgovori na vprašanja za svojega otroka ter vam vrne izpolnjen list.

Povzetek celotne aktivnosti: Aktivnosti spodbujajo pogovor z otroki o njihovih dobrih lastnostih ter motivirajo, da beremo, plešemo in praznujemo ob njihovih (skupnih) vrlinah z zavedanjem, da nas različnost bogati.

Aktivnosti se lahko izvedejo v navedenem zaporedju ali posamično.

Naše dobre lastnosti

Z otroki se posedite v krog. Povejte, da se boste pogovarjali o dobrih lastnostih vsakega izmed njih. Povabite otroke, da si vsak ogleda vse ostale v krogu in pri sebi pomisli, kaj dobrega bi lahko povedal o vsakem izmed njih in katere so njegove dobre lastnosti, v čem je dober.

Ko ste pripravljeni, iz vrečke izvolečete prvo ime otroka in povabite skupino, da vsak pove kaj dobrega o tem otroku. Bodite pozorni, da govorijo o dobrih lastnostih in da skupina pove vsaj tri lastnosti. Spodbujajte vse otroke, da sodelujejo. Ko zberete predloge skupine, preberite še, kaj so o otroku napisali njegovi starši ali skrbniki. Vsakemu otroku zaploskajte za njegove dobre lastnosti in za to, kar je.

Nato izvlecite ime naslednjega otroka in tako ponavljajte, dokler ne pridejo na vrsto vsi otroci.

Po aktivnosti se z otroki pogovorite:

- Kako je bilo slišati lepe stvari o sebi?
- Kako je bilo slišati lepe stvari o drugih?
- Kaj so si najbolj zapomnili?

Poudarite, da je vsak otrok vreden veselja in aplavza že samo zato, ker je.

Nato vsak otrok na list nariše eno ali več svojih dobrih lastnosti, ki so jih opazili drugi. Lahko doda še kakšno, na katero je sam ponosen. Na koncu naredite razstavo dobrih lastnosti v slikah.

Žirafe ne znajo plesati - različni smo si

Preberite pravljico *Žirafe ne znajo plesati* (Andreae Giles, 2018). Z otroki se pogovorite:

- Ali žirafe znajo plesati?
- Kaj gre žirafi Živi dobro?
- Kdo je žirafi Živi pomagal, da se je naučila plesati na svoj način?
- Kako se je Živa počutila pred plesom in kako na koncu zgodbe?
- Se tudi vi kdaj počutite kot žirafa Živa?
- Katere stvari so take, ki bi jih vi želeli znati in se jih šele učite?
- Ali smo vsi dobri v vsem? Ali je prav, da se primerjamo z drugimi?

Otrokom povejte, da smo si različni in ne delamo stvari vedno na enak način kot vrstniki. To še ne pomeni, da je kdo v čem slab. Pomembno je, da se vsak potrudi po svojih najboljših močeh, ne obupa in včasih tudi prosi druge za nasvet ali pomoč. S tem, ko druge prosimo za pomoč, jim pokažemo, da jih cenimo in jim zaupamo. Včasih je tudi za to, da priznaš, da ti nekaj ne gre, potrebno veliko poguma. In ko nam uspe, smo lahko ponosni nase. Poleg tega je vsak od nas dober v čem drugem.

***Dodatno:** Po koncu pogovora skupaj zaplešite ples na določeno glasbo (pri čemer lahko vsak pleše po svoje). Otroci si lahko naredijo vsak svojo masko, ki predstavlja najljubšo žival otroka.

Preberete lahko tudi slikanico Pegasta Jagoda (Julianne Moore, 2009) in jo navežete na podobnosti in razlike med nami ter pomen sprejemanja sebe takega, kot si.

V čem smo mi prvaki

Potrebujete natisnjene stopničke (priloga 3) in manjše bele (ali barvne) listke, primerne, da otroci nanje rišejo.

Otrokom predstavite stopničke in povete, s kakšnim namenom se uporabljajo pri tekmovanjih. Nato otroke povabite, da se danes pogovarjate o tem, v čem ste vi kot skupina že prvaki, kaj pa bi bilo dobro še trenirati. Po pogovoru bodo otroci to tudi narisali (vsak eno stvar) in skupaj jih boste nalepili na stopničke.

Z otroki se pogovorite:

- Kaj vam gre dobro kot skupini – v čem ste že prvaki?

Njihove predloge sproti zapisujte. Bodite pozorni, da otroke povprašate tudi o vrlinah, ki so ključne za integriteto: poslušati druge, sodelovati, govoriti resnico, si deliti igrače, se opravičiti ...

- Potem jih vprašajte, kaj vam gre malo manj dobro – kaj bi dali na 2. mesto?
- In še, kaj vam gre slabše – kaj bi dali na 3. mesto?
- Je kaj takega, kar vam sploh ne gre? Tisto boste umestili na travnik pod stopničkami.

Predloge, ki ste jih sproti zapisovali, razdelite med otroke – vsak naj nariše eno zapisano stvar. Te manjše sličice potem nalepite na plakat tako, da bo mogoče sličice tudi prestavljati – odvisno, kako dobro bo šlo otrokom.

Otrokom povejte, da si boste od sedaj prizadevali, da bi vse te dobre lastnosti še okrepili, da boste v vseh zmagovalci. Vsak dan ali vsak teden se vrnite k plakatu in preverite, kako vam gre tisto, kar je narisano na posamezni sličici. Zaploskajte si, ko napredujete za stopničko navzgor.

***Dodatno:** Lahko naredite plakat, kjer piše: »Ta teden krepimo ...« in za vsak teden izberete vrlino/aktivnost, ki skupini še ne gre tako dobro. Otrokom predstavite plakat, ki ga postavite na vidno mesto, da se otroci spomnijo.

Pravljice, ki krepijo pozitivno samopodobo:

- *Pegasta jagoda* (Julianne Moore, 2009)
- *Tudi sebe imam rad* (Daniëlle Schothorst, 2019)
- *Še malo, pa bo!* (Amber Stewart, 2011)
- *Lev v srcu*²² (Rachel Bright in Jim Field, 2018)

22 YouTube: <https://www.youtube.com/watch?v=IYveF78oVdl>.

PRILOGA 2:

»Domača naloga« za starše

Iz Musek Lešnik, K. in Lešnik Musek, P. (2017.) *Samozavedanje. Zbirka dejavnosti, delavnic in vaj za 1. triletje osnovne šole*. www.abced.si/abced1TSamozavedanje.pdf

KAJ LAHKO POVEM O TEM OTROKU
LIST ZA STARŠE, STARE STARŠE IN DRUGE

Verjamem, da je veliko zanimivih stvari o _____, ki jih jaz in otroci v vrtcu morda še ne poznamo. Prosim vas, da izpolnite spodnji list in nam poveste še več o _____ zanimanjih in interesih.
Hvala lepa!

Podpis: _____

Kako sem povezan s tem otrokom:

Otrokova zanimanja:

Otrokova močna področja:

Otrokovi dosežki:

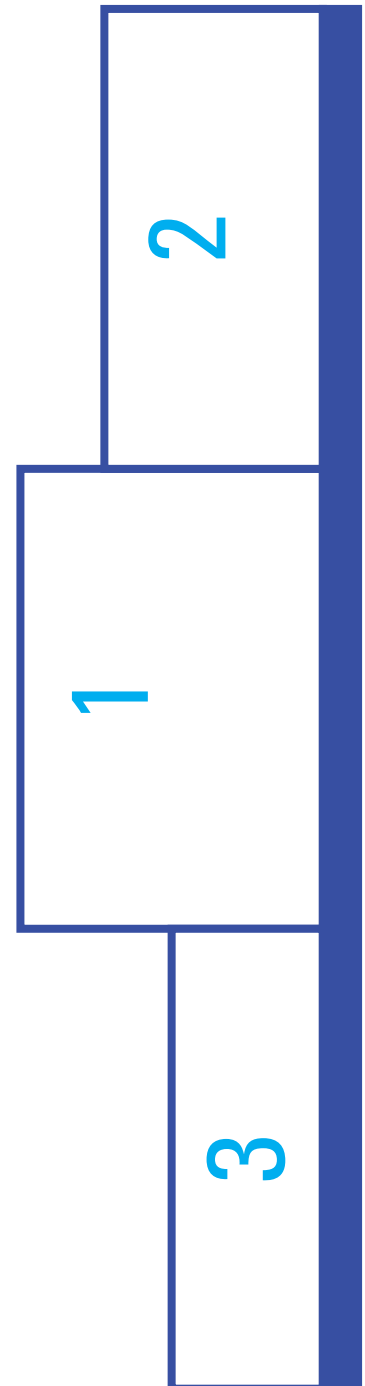
Otrokove spretnosti:

Otrokove pozitivne značajske lastnosti:

Še kakšna pomembna lastnost, ki bi jo želeli dodati:

PRILOGA 3:

Stopničke

3. SODELOVANJE V SKUPNOSTI

UVOD:

Raziskave²³ kažejo, da so že majhni otroci notranje motivirani za pomoč drugim (neodvisno od nagrad) in fiziološko občutljivi na potrebe drugih. Tako se začnejo že pri 6 do 8 mesecih oblikovati prvi zametki empatije, to je sposobnosti dojemanja, kaj čutijo drugi. Empatijo je mogoče razčleniti na različne načine, v splošnem pa obsega prepoznavanje čustev drugih, nagnjenost k reagiranju na čustva drugih ter razmislek o tem, na kakšen način se na druge odzvati čim bolj ustrezno. Čustveni del sloni na zavedanju sebe; čim bolj smo odkriti do svojih čustev, tem bolj jih znamo razbrati – tudi pri drugih. Empatija je ena od ključnih značilnosti integritetnega posameznika, ki se zanima za druge, si prizadeva za njihovo blagostanje in z njimi uspešno sodeluje. Skupnost, ki jo sestavljajo osebe z integriteto, pa je tudi skupnost z integriteto.

Več o tem, kako se razvija empatija pri otrocih, si lahko ogledate [tukaj](#)

(vir: YouTube).

Konvencija o otrokovih pravicah v 12. členu določa, da imajo otroci pravico do participacije. To pomeni, da imajo priložnost za oblikovanje in izražanje svojih stališč ter tako kot aktivni udeleženci sodelujejo v pogovorih in vplivajo na zadeve, ki se jih tičejo. Odrasli pa moramo otroke poslušati, slišati in jih obravnavati resno.

Konvencijo o otrokovih pravicah v otrokom prijaznem jeziku lahko najdete na [spletni strani unicef.si](https://www.unicef.si).

Kot strokovni delavci v vrtcu dobro veste, da lahko sodelovanje otrok že od malih nog spodbujamo na različne načine: tako, da se zanimamo za njihovo razmišljanje o določenem vprašanju, zbiramo njihove ideje o temi, ki jih zadeva, in ovrednotimo vedenja, ki nakazujejo na sodelovanje ter pove-
mo, zakaj so pomembna. Aktivnosti, ki smo jih zbrali v tem poglavju, bodo namenjene prav temu.

23 Katie E. Slocombe, K. E. in Seed, A. M. (2019). Cooperation in children. Current Biology, 29(11), 470–473. https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0960982219300958?ref=pdf_download&fr=RR-2&rr=7f820a2dbcb8300b.

VIRI IN PREDLOGI ZA NADALJNJE BRANJE:

Unicef.si. (b.d.) Participacija otrok in mladih. <https://unicef.si/participacija-otrok-mladih/>.

The conversation.com. (2018). Three strategies to promote empathy in children. <https://theconversation.com/three-strategies-to-promote-empathy-in-children-91967>.

YouTube. (2018). When Do Kids Develop Empathy? <https://www.youtube.com/watch?v=GjJqIEusg1o>

Goleman, D. (2006). Čustvena inteligenca: zakaj je pomembnejša od IQ. Ljubljana: Mladinska knjiga.

AKTIVNOST:

Cilj in namen aktivnosti: Dejavnosti poudarjajo pomen kakovostnega sodelovanja v skupnosti in gradnje pozitivnih medosebnih odnosov. Otroci razmišljajo o pomembnosti sodelovanja v skupini in uvidijo, kako pomembno je to za ohranjanje dobrega vzdušja v skupini.

Čas: 90 minut

Pripomočki:

- slikanica *Veveričji prepir* (Rachel Bright, 2022),
- izdelana pisana kocka, kartice in igralno polje (priloga) ter poljubna figurica,
- rjuha,
- klobčič volne.

Predhodne priprave za izvedbo aktivnosti: Natisnemo učni list Skupna pot do cilja (priloga 4). Potrebno je izdelati pisano kocko (priloga 5), kartice (priloga 6) in igralno polje (priloga 7). Polje lahko izdelate tudi v povečani različici tako, da iz tršega papirja skupaj z otroki izrežete kroge ter jih postavite v zaporedje, kot je v prilogi. Učni list natisnemo.

Povzetek celotne aktivnosti: Spodnji predlogi aktivnosti krepijo medsebojno sodelovanje in pomoč ter prijaznost. Igre spodbujajo otroke, da prispevajo svoje ideje, ter dajejo jasno sporočilo, da je vsak izmed njih pomemben.

Aktivnosti se lahko izvedejo v navedenem zaporedju ali posamično.

Veveričji prepir - o sodelovanju

Preberite ali poslušajte²⁴ pravljico *Veveričji prepir*. Z otroki se pogovorite:

- Kaj se je dogajalo v zgodbi?
- Zakaj sta se Ciril in Metod prepirala?
- Ali jima je uspelo dobiti storž, ko sta tekmovala? Kaj se je zgodilo s storžem?
- Kdaj sta začela Ciril in Metod sodelovati?
- Kaj dobrega nam lahko prinese to, da med sabo sodelujemo?

Nato otroci rešijo učni list Skupna pot do cilja (priloga 6).

²⁴ YouTube: <https://www.youtube.com/watch?v=WmYvFYHaRyM>.

***Dodatno:** Lahko se odpravite v gozd in opazujete drevesa: kakšne liste imajo, kakšne plodove ... Opazujte tudi, če srečate kakšno žival. Otrokom predstavite pomen skrbi za naše skupno okolje, vključno z naravo, da bomo še naprej lahko sobivali z rastlinami in živalmi, kot sta Ciril in Metod, ter poslušali njihove zgodbe.

Ko sodelujemo, zmagujemo!

Za to družabno igro potrebujete izdelano pisano kocko (priloga 5), kartice (priloga 6) in igralno polje (priloga 7) ter poljubno figurico.

Z otroki se posedete v krog, igralno polje in karte pa postavite na sredino. Prvi v krogu vrže kocko in določi tistega, ki bo odkril kartico ter izpolnil napisano nalogo. Če kocka pokaže rdeče polje, se s figurico prestavite na najbližje rdeče polje; če pokaže modro, na najbližje modro polje in enako za zeleno. Preberite nalogo na kartici, ki je enake barve kot polje, na katerem stojite s figurico. Izbrani otrok (ali pa skupina, če je naloga take narave) izpolni nalogo. Nato kocko meče naslednji v krogu in igra se na ta način ponavlja, dokler otroci skupaj ne dosežejo cilja.

Če kdo ne izpolni svoje naloge (in mu nihče iz skupine ne pomaga), se skupina vrne na začetek. Med igro med otroki spodbujajte sodelovanje in medsebojno pomoč.

Ko skupina doseže cilj, se pogovorite, kako jim je bilo, so uspeli sodelovati med sabo, kaj jim je bilo najtežje ...

Pomagajmo si!²⁵

1. Pomoč drugemu, kadar je potrebno

Otroke zberite v krogu in jim pokažite slike iz časopisov z določeno vsebino, npr. otrok nosi velik tovor; starec mora prečkati prometno cesto; zaprta vrata, ženska nosi mnogo paketov; nosečnica stoji na avtobusu, nekaj otrok pa sedi ... Pogovorite se o potrebnih pomočih, o načinu pomoči in o tem, kaj bi se lahko zgodilo, če nihče ne bi pomagal.

Nato skupaj z otroki naredite preglednico. Na eni strani napišite »Naša skrb« in zapišite vse svoje odgovornosti – za kaj morate poskrbeti v vrtcu, doma itd. (npr. za rože, za domačo žival, smeti ...). Narišite ali nalepite tudi slike, da je otrokom lažje razumljivo.

Na drugo stran preglednice pa zapišite še dodatne zamisli, kje bi lahko pomagali, naj bo to »Skrb za druge« (npr. staršem, skrbeti za čisto okolica vrtca ...).

Z otroki se pogovorite, zakaj je pomembna medsebojna pomoč – tudi takrat, ko ne pričakujemo nič v zameno. Spodbudimo otroke, da povedo svoje primere, ko so sami komu pomagali ali je kdo pomagal njim in njihovi družini.

2. Roke pomoči

Otroke povabite k igri Roke pomoči. Vsak otrok dobi eno blazino. Razložite pravila igre: Blazino nosimo na glavi, ne da bi jo držali z rokami, in če nam pade, obstanemo na mestu. Reši nas lahko le prijatelj, ki nam pobere blazino in nam jo namesti nazaj. Če prijatelju, ki nam pobira blazino, ta medtem pade, prijatelj prav tako zmrzne, dokler mu blazine ne pobere kdo drug.

Igro igrajte, dokler je otrokom zanimiva.

25 Prirejeno po priročniku UNICEF-a Slovenija To je moja igrača, 2006.

Povejmo svoje ideje!²⁶

1. Nevihta idej

Otrokom povejte, da naj povejo tisto, kar jim najprej pade na misel ob določeni besedi, npr. družina, otrok, problem, ne smeš ... Pazite, da vsak kdaj pove asociacijo.

2. Govoreči krog

Otroke posedite v krog. Povejte enega ali več nedokončanih stavkov (npr. Pri sebi imam najraje ..., Rad/-a bi postal/-a ..., Moja najljubša zabava je ..., Dobro se počutim, kadar ..., Žalosten-a sem, kadar ..., Upam, da ...), ki ga naj otroci vsakič drug za drugim dopolnijo. Poslušanje drugih brez prekinjanja je zelo pomemben del te igre. Otrok na vrsti je lahko tiho, če ne želi dopolniti stavka.

Vsak je pomemben²⁷

Z naslednjo igro se otroci učijo, da je vsak pomemben in je razlika, ko ga ni, opazna. Razložite pravila igre: Otroci skačejo po prostoru. Ob določenem znaku ali glasbi zamižijo in počepnejo. Enega otroka pokrijete z rjuho. Na vnovičen znak otroci odprejo oči in ugotavljajo, koga pogrešajo, kdo je pod rjuho.

Ko sem bil pozoren do nekoga

Otrokom predstavite naslednje: Vsakemu od nas je toplo pri srcu, ko nam nekdo izkaže ljubečo pozornost, je do nas prijazen ali nam pomaga. In tudi mi lahko vplivamo na to, kako se drugi počutijo. Pomislite samo, kako dobro se je počutil nekdo, ki ste mu pokazali, da čutite z njim in vam zanj ni vseeno. Ali ste kdaj poskusili razvedriti potrtega prijatelja? Mogoče ste pomagali mlajšemu bratcu napisati domačo nalogo ali mlajši sestrici pospraviti igrače. Mogoče ste prijatelju rekli, da razumete njegove občutke, ker ste se tudi sami že kdaj tako počutili?

Otroke spodbudite, da v krogu vsak pove eno izkušnjo, ko je bil pozoren ali sočuten do nekoga.

Vprašanja za pogovor:

- Kako vplivamo na svet, v katerem živimo, ko pokažemo ljudem, da jih razumemo in da nam ni vseeno, kaj se dogaja z njimi?
- Zakaj je pomembno, da smo skrbni do drugih?
- Kako se naučimo biti pozorni in skrbni? Kako se naučimo vživeti v ljudi?

***Dodatno:** Vsak od otrok lahko premisli in pove, katero dejanje pozornosti ali sočutja do drugih bo naredil v tem dnevu ali tednu. Zbirko idej lahko napišemo na plakat.

Lahko se odločite tudi za »tedenski plakat malih pozornosti«, na katerega vsak teden z otroki zapišete nove ideje.

26 Prirejeno po priročniku UNICEF-a Slovenija Mala šola otrokovih pravic, 2009.

27 Prirejeno po Socialne igre. (b.d.). <http://igramose.blogspot.com/p/socialne-igre.html>.

Mreža²⁸

Potrebujete klobčič volne.

Z otroki se postavite v krog. Primate konec vrvice in podajte klobčič nekemu iz kroga (ne sosedu). Ta prime vrstico in klobčič poda naprej. Tako nadaljujete, dokler vsak otrok ne drži vrvice. Potem poskusite vsi spremeniti položaj npr. tako, da vsi sedete na tla, vsi počepnete, se obrnete s hrbtom navznoter itd.

Otrokom po aktivnosti povejte, da ste z njo želeli prikazati, kako oni v skupini vplivajo drug na drugega – če se eden usede, se premaknejo vrvice vseh. Za to, da so vrstico ohranili celo kljub premikanju, pa so morali vsi med sabo sodelovati.

Sodelovanje v skupnosti

Zagotovo ste kot vrtec že vključeni v različne dejavnosti v skupnosti in se povezujete še z drugimi institucijami. Skupaj z otroki razmišljajte, kje v skupnosti bi lahko poleg tega še sodelovali ali komu polepšali dan. Morda lahko sodelujete na lokalni prireditvi, sami pripravite dobrodelni dogodek, se odpravite v bližnji dom starejših občanov in tamkajšnjim prebivalcem podarite risbice, ki ste jih narisali itd.

Pravljice, ki spodbujajo sodelovanje v skupnosti:

- *Vsak si zasluži drugo priložnost: bosta opica in žabica uspeli postati prijateljici?* (Ana Petkovska in Sandra Kidrič, 2019)
- *Veš, Kiti, lepo je deliti* (Jonathan Lambert, 2023)
- *Mali skupaj* (Daniela Kunkel, 2019)

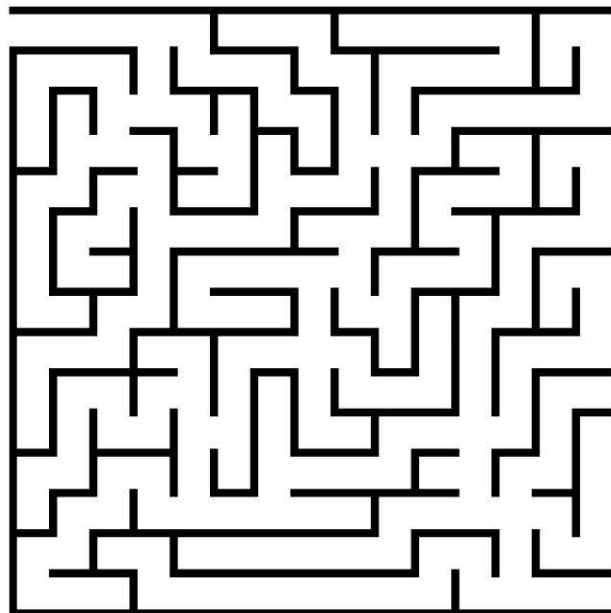
28 Prirejeno po Socialne igre. (b.d.). <http://igramose.blogspot.com/p/socialne-igre.html>.

PRILOGA 4:

SKUPNA POT DO CILJA

SKUPNA POT DO CILJA

BO CIRILU IN METODU SKUPAJ USPELO PRITI DO NASLEDNJEGA STORŽA?
POMAGAJ JIMA ŠE TI!

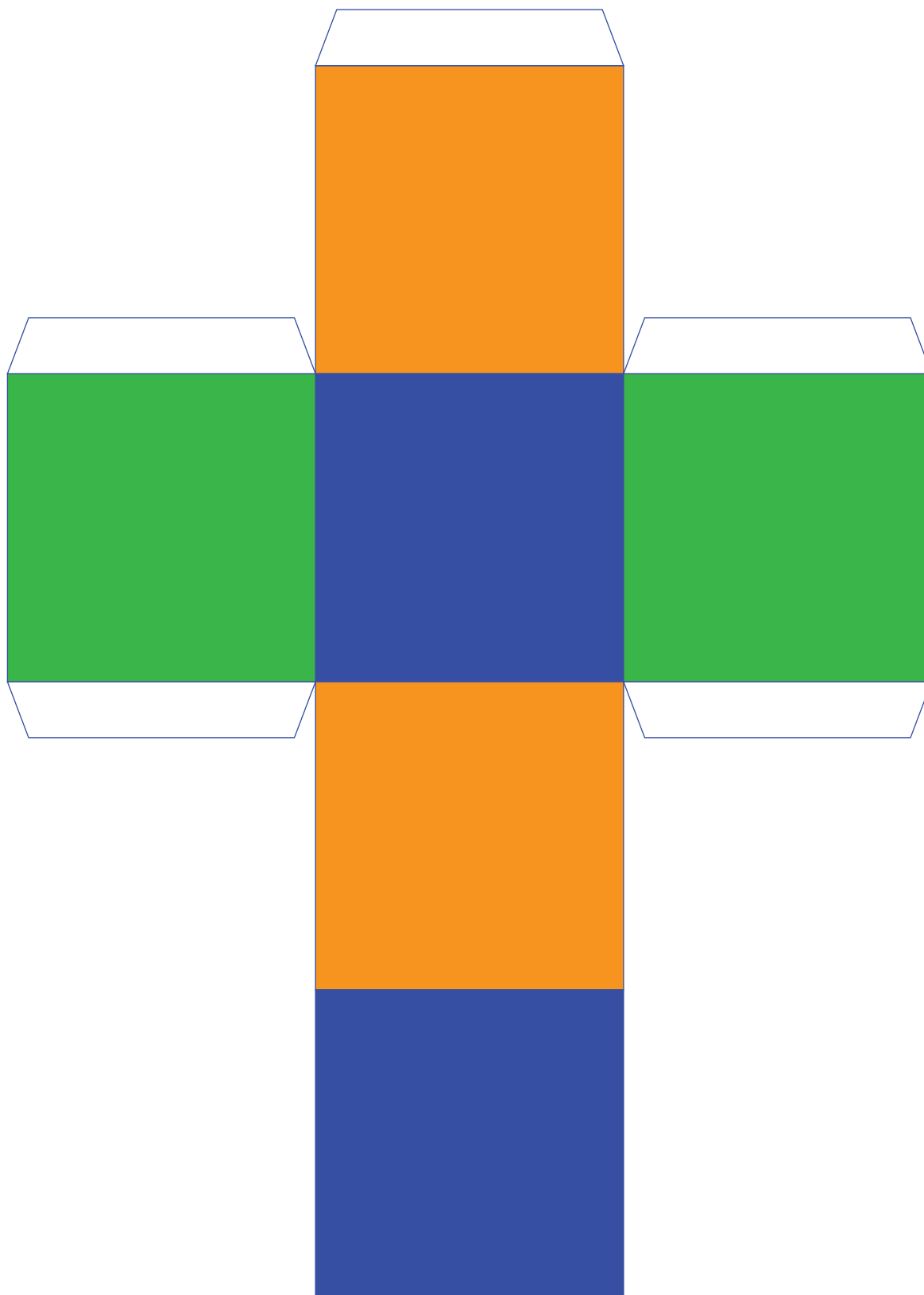
IZBERI SI NEKOGA, KI TI BO POMAGAL PRI NASLEDNJI NALOGI.
KOLIKO RAZLIK MED SPODNJIMA SLIKAMA NAJDETA SKUPAJ?

Vir: Canva

PRILOGE 5,6 IN 7:

Kocka, kartice in igralno polje za igro Ko sodelujemo, zmagujemo!

Sprednja stran kartic

KAJ TI JE NAJBOLJ VŠEČ
V NAŠI SKUPINI?

KATERA JE TVOJA
DOBRA LASTNOST?

KATERE SO DOBRE LASTNOSTI
TVOJIH PRIJATELJEV?

KAJ SI NAZADNJE
NAREDIL/-A DOBREGA?

KAJ NAREDI PRIJATELJSTVO
POSEBNO?

KAJ BI SE ŠE ŽELEL/-A
NAUČITI?

KAJ NAJRAJE POČNEŠ?

KAJ BI NAREDIL/-A, ČE BI
IMEL/-A ČAROBNO PALICO ZA
EN DAN?

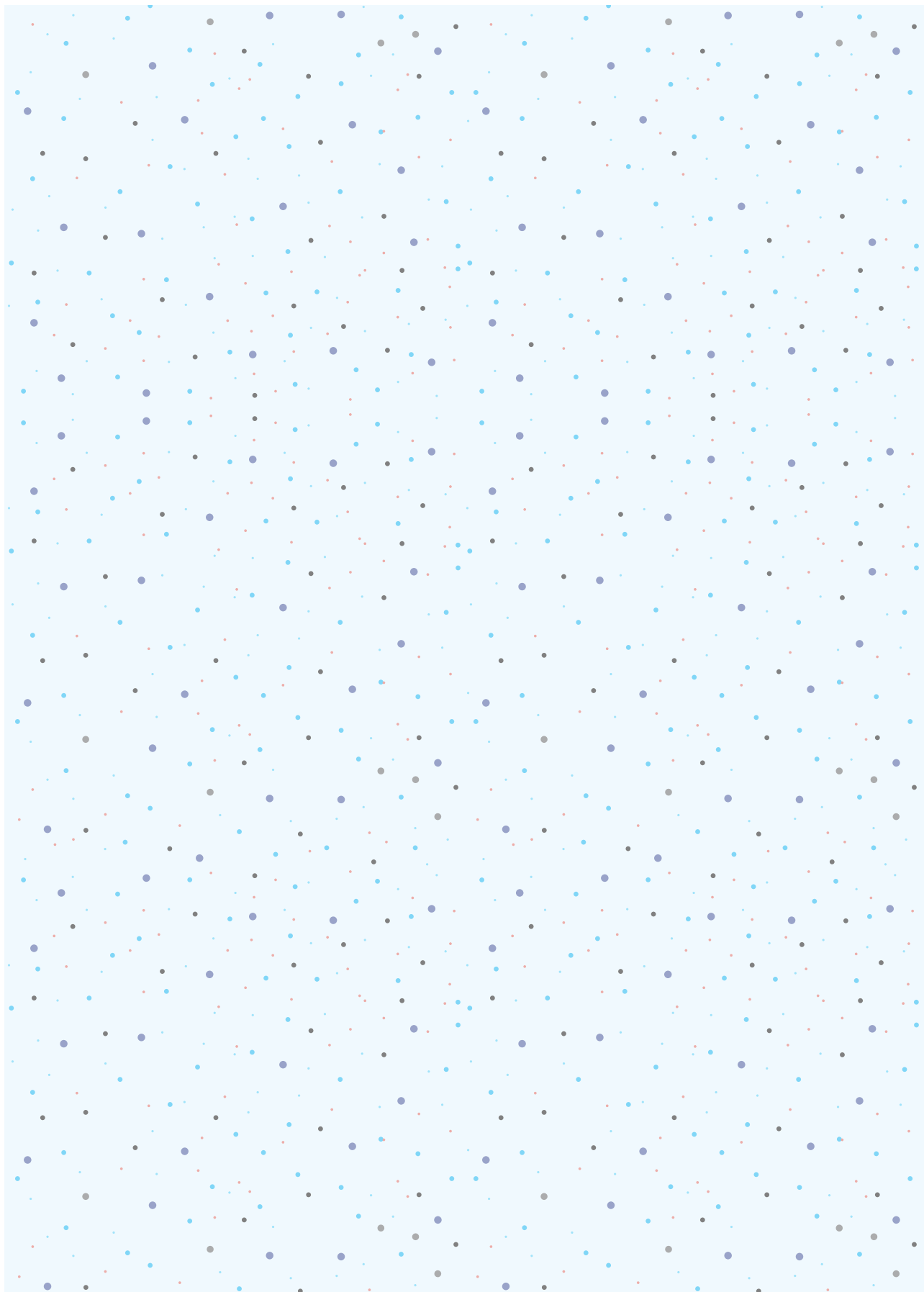
KAJ TE RAZVESELI?

KAJ TI POMAGA, DA SE
POMIRIŠ?

KAJ TI GRE DOBRO?

KAKO VEŠ,
KAKO SE POČUTIŠ?

Zadnja stran kartic

Sprednja stran kartic

POVEJ PRIMER,
KO SI RAVNAL/-A PRAV.

POVEJ PRIMER, KO SI
NEKOMU POMAGAL/-A.

POVEJ, KDAJ SI BIL/-A
POGUMEN/-A.

KOMU LAHKO ZAUPAŠ
IN ZAKAJ?

KDO SE TI ZDI POGUMEN
IN ZAKAJ?

KAKŠEN/-A SI ŽELIŠ POSTATI,
KO ODRASTEŠ?

KDO JE TVOJ VZORNIK
IN ZAKAJ?

ZAKAJ JE POMEMBNO,
DA GOVORIMO RESNICO?

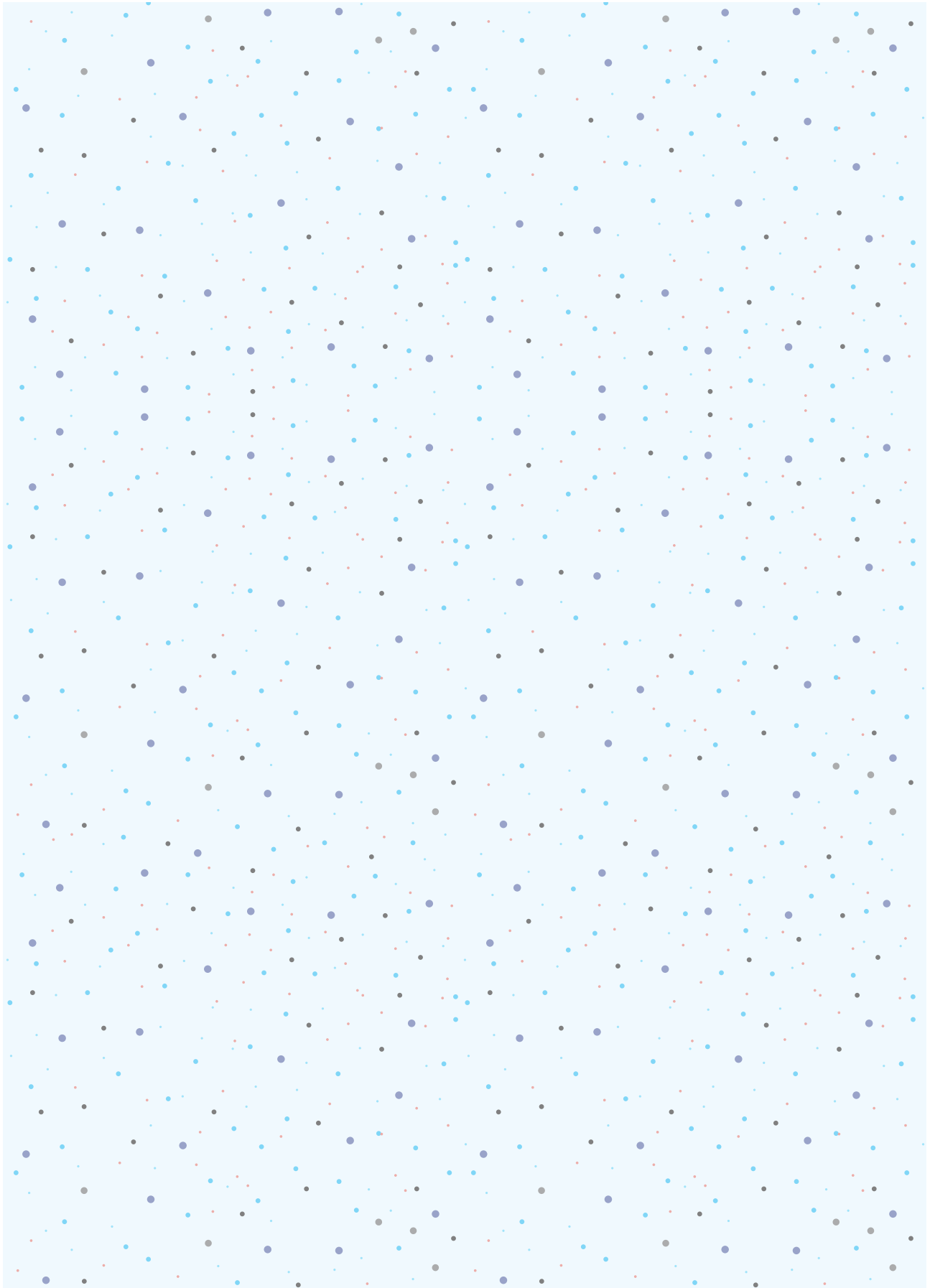
KAJ LAHKO NAREDIMO, DA
GRADIMO PRIJATELJSTVO?

KAKO LAHKO POKAŽEMO, DA
CENIMO TRUD DRUGIH LJUDI?

KAJ POMENI, ČE NEKOMU
NEKAJ OBLJUBIMO?

KAKO LAHKO POMAGAMO
PRIJATELJU, DA SE POČUTI
BOLJE, ČE JE NAREDIL
NAPAKO?

Zadnja stran kartic

Sprednja stran kartic

ZAMENJAJ SEDEŽ
Z NEKOM OD OSTALIH.

POVEJ, PRI KATEREM
OPRAVILU V VRTCU LAHKO
DANES POMAGAŠ.

POVEJ CELI SKUPINI
ENO LEPO MISEL.

S PANTOMIMO POKAŽI
BESEDO, KI TI JO NA UHO
POVE VZGOJITELJ/-ICA, OSTALI
OTROCI PA UGIBAJO.

VSI SKUPAJ ZAPOJTE PESEM
ALI SE VRNITE ZA
10 POLJ NAZAJ.

VSI ZAMENJAJTE SVOJA
MESTA ALI SE VRNITE
5 POLJ NAZAJ.

VSI SKUPAJ POSPRAVITE
IGRALNICO ALI SE VRNITE ZA
5 POLJ NAZAJ.

SKUPINA NAJ TI DA IZZIV,
TI PA GA OPRAVI.
DRŽIMO PESTI! :)

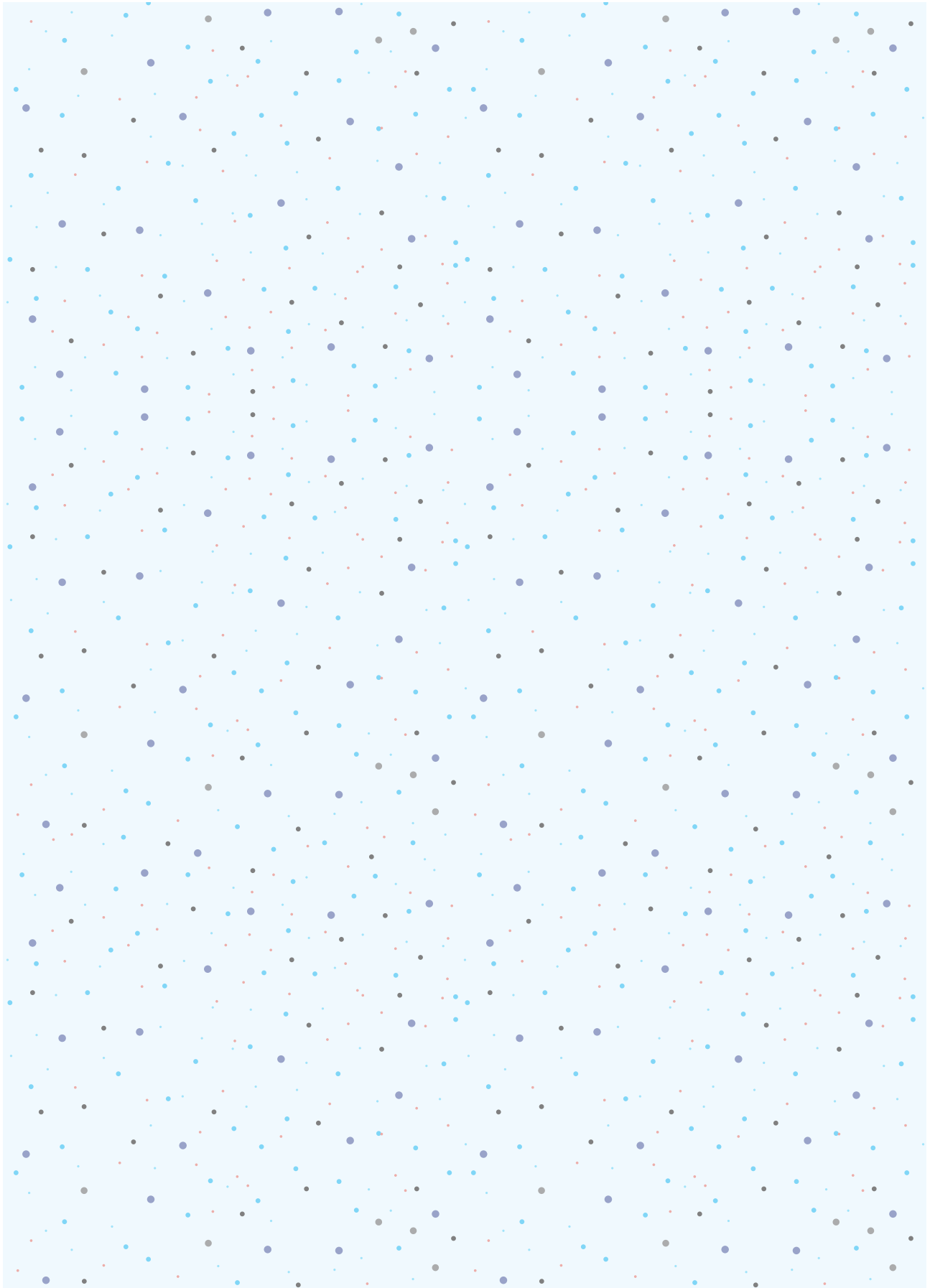
SKUPINA NAJ TI DA IZZIV,
TI PA GA OPRAVI.
DRŽIMO PESTI! :)

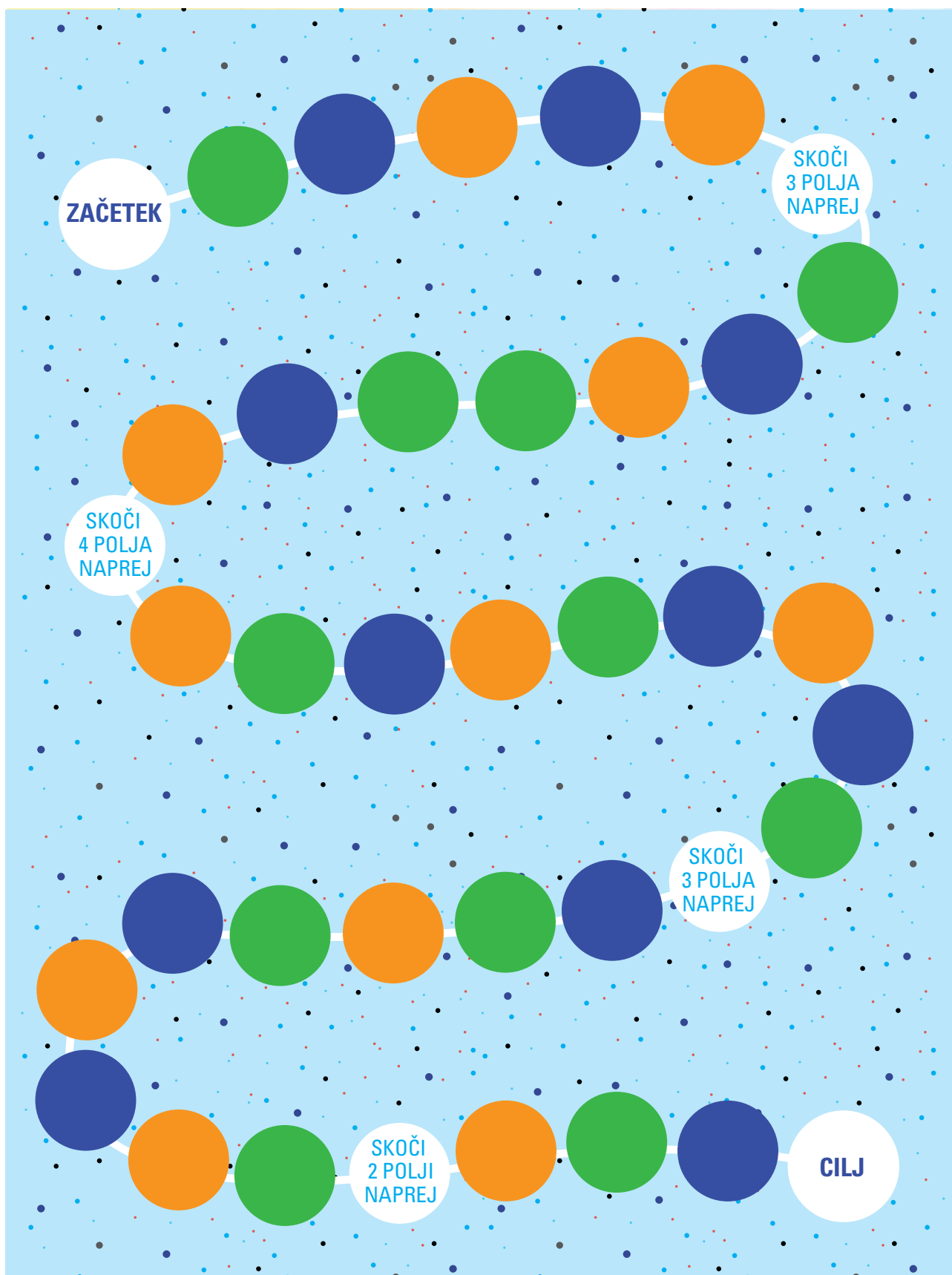
POKAŽI EN GIB, VSI OSTALI
PA GA BODO PONOVLILI.

POVEJ SVOJO NAJLJUBŠO
BESEDO, OSTALI PA SI JO
BODO SKUŠALI ZAPOMNITI.

ZAPRI OČI. NEKDO NAJ TI
NEKAJ S PRSTOM NARIŠE NA
HRBET, TI PA POSKUŠAJ
UGANITI, KAJ JE TO.

Zadnja stran kartic

4. RAZLIKOVANJE »PRAV« IN »NAROBE«

UVOD:

Otroci med odraščanjem nenehno pridobivajo nove kognitivne in motorične spretnosti, razvijajo pa tudi občutek za moralnost. Učijo se razlikovati med dobrim in slabim ter na podlagi tega sprejemati odločitve. Moralni razvoj pri otrocih krepi odločnost in samostojnost pri delovanju v skladu z moralnimi načeli – tudi ko je prava pot zahtevnejša. Na otrokov moralni razvoj vpliva vrsta dejavnikov, med njimi medosebne izkušnje (z družino, vrstniki, vzgojitelji) ter fizične, kognitivne, čustvene in družbene spretnosti (Čurko, Feiner, Gerjolj idr., 2015).²⁹

Številna vedenja, kot so sklepanje prijateljstev, sodelovanje v skupnosti, izražanje čustev ali bon-ton, ter vrednote so močno kulturno pogojena. Pogosto se zgodi, da se »pravi« zdi le svet, ki ga poznamo, ravnanja drugih pa se nam skozi lastna kulturna očala lahko zdijo nerazumljiva, nelogična ali napačna. Na podlagi nerazumevanja teh razlik med kulturnimi svetovi pogosto prihaja do nesporazumov ali stisk.

Oglejte si zanimivo
predavanje o vplivu
medkulturnih razlik: [tukaj](#)

(vir: YouTube).

Podobno je tudi med svetom odraslih in svetom otrok. Leče, skozi katere vidimo svet okoli sebe niso odvisne le od kulturnega okolja, ampak tudi od okolja, v katerem odraščamo, izkušenj, ki jih pridobivamo, od osebnih prepričanj ipd. Vsakdo vidi in doživlja drugačno realnost, vsakdo v skladu s svojo percepcijo. Resnica je tako relativna, odvisna od konteksta. Kot pravi Goleman (2006), ni dovolj obveščanje mladih o dejanjih, ki niso prav (npr. o zlorabah), temveč je ključno, da jih učimo samozavesti, samozaupanja in tega, da otroci prepoznajo, kaj se jim dogaja in so sposobni o tem odkrito govoriti.

Sledeče aktivnosti tega tematskega sklopa so zato namenjene temu, da otroke izzovejo v razlikovanju med tem, kar je prav in kar je narobe ter spodbujajo razmislek o odgovornosti za odločitve. Prek svojih vsakdanjih in fiktivnih primerov iz pravljič bodo otroci razmišljali o tem, kaj je prav, in tudi o tem, kaj lahko storimo, če naredimo kaj narobe. Skupaj z otroki boste lahko razpravljali o različnih odgovorih na vprašanja morale.

VIRI IN PREDLOGI ZA NADALJNJE BRANJE:

Goleman, D. (2006). Čustvena inteligenca: zakaj je pomembnejša od IQ. Ljubljana: Mladinska knjiga.

YouTube. (2015). How Culture Drives Behaviours? <https://www.youtube.com/watch?v=l-Yy6poJ2zs>

Žežlina, Z. (2022). Integriteta v medosebnih odnosih: Priročnik za krepitev integritete učencev. Ljubljana: Slovenska fundacija za UNICEF.

https://unicef.blob.core.windows.net/uploaded/documents/ UNICEF_prirocnik_integriteta.pdf

29 Prirejeno po Žežlina (2020).

AKTIVNOST:

Cilj in namen aktivnosti: Otroci se prek vsakdanjih primerov naučijo razlikovati med prav in narobe ter prenašajo to znanje v različne kontekste.

Čas: 90 minut

Pripomočki:

- sličice Prav ali narobe (priloga 8),
- slikanica *Cesarjeva nova oblačila* (Andersen, 2013),
- slikanica *Oprosti* (Norbert Landa, 2010).

Predhodne priprave za izvedbo aktivnosti: Priprava sličic Prav ali narobe, iz priloge, po želji dogovor za obisk z nekom na odgovornem položaju.

Povzetek celotne aktivnosti: Aktivnosti prek različnih metod dela (delo v parih, pogovor v skupini, poslušanje pravljice, vživljanja v različne vloge) otroke spodbujajo k samostojnemu razmišljanju s ciljem prepoznati prav in narobe znotraj konteksta.

Aktivnosti se lahko izvedejo v navedenem zaporedju ali posamično.

Sami svoji šefi³⁰

Otroke razdelite v skupine. Povejte jim, da bodo sedaj lahko za par minut v mislih postali šefi vrtca. Vsaka skupina naj se dogovori, kaj bi počeli v vrtcu, če bi bili oni šefi. Ko skupine končajo pogovor, naj vsaka predstavi svoje predloge. Če so kateri predlogi izvedljivi, to tudi izvedemo (npr. se igramo, počivamo par minut, plešemo ali pojemo itd.).

Če je kateri od odgovorov tak, ki ni izvedljiv ali bi bilo narobe to, kar predlagajo, se o tem sproti pogovorimo.

Ko vse skupine podajo svoje predloge in izvedljive predloge tudi izpeljete, se pogovorite:

- Kateri predlog vam je bil najbolj všeč?
- Če niste izvedli vseh predlogov: Zakaj ni bilo mogoče izpeljati vseh predlogov? / Zakaj ne bi bilo prav, da bi ... ?
- Ali vam je bilo všeč biti šefi?
- So bile odločitve, kaj bi počeli, težke?
- Če bi lahko počeli karkoli, bi še vedno delali to, kar je prav?
- Zakaj je dobro, da delamo prav?

***Dodatno:** Na obisk v vrtec povabite koga, ki opravlja službo na odgovornem položaju (ravnateljico ali ravnatelja, zdravnico ali zdravnika, policistko ali policista ...). Lahko je to eden od star-

30 Prirejeno po Musek Lešnik, K. in Lešnik Musek, P. (2017.) Samozavedanje. Zbirka dejavnosti, delavnic in vaj za 1. triletje osnovne šole. www.abced.si/abced1TSamozavedanje.pdf.

šev otrok. Otrokom ob obisku gosta dajte možnost, da postavljajo vprašanja, hkrati pa vodite pogovor v smeri iskanja odgovorov na vprašanja:

- Zakaj je pomembno pri opravljanju tega poklica delati prav? Je to lahko ali težko?
- Zakaj je pomembno pri opravljanju tega poklica biti pošten/pravičen/dober?
- Zakaj je pomembno sprejemati prave odločitve? Ali je to vedno lahko?
- Kaj je pri tem poklicu najtežje?

Sličice Prav ali narobe

Pripravite sličice iz priloge 8 – lahko jih nalepite na kartice.

Sličice Prav ali narobe so namenjene temu, da otroci med dvema nasprotjema spoznajo, kaj je prav in kaj narobe.

Kartice razporedite po prostoru. Otroci iščejo pare in povedo, katera ponazarja to, kar je prav, in katera tisto, kar je narobe. Pogovorite se tudi o tem, kaj se dogaja na sličici in kako bi se oni počutili v teh primerih; kdaj bi se počutili bolje.

Igro lahko uporabite tudi za igro spomin (*da je igra težja, lahko barvni okvir ob sliki odrežete stran*).

V prilogi so dodana tudi prazna polja za vaše predloge/ilustracije.

Cesarjeva nova oblačila - o tem, kar je prav

Skupaj z otroki preberite ali poslušajte³¹ pravljico Cesarjeva nova oblačila, avtorja Hansa Christiana Andersena.

Po prebranem se z otroki pogovorite:

- Kaj ste slišali v pravljici?
- Kakšno blago sta uporabljala tkalca? Je bilo res nevidno?
- Sta bila tkalca poštena? Zakaj tako mislite?
- Kako to, da cesarju ni nihče povedal, da blago ni pravo?
- Kdo v zgodbi je ravnal narobe? Kdo v zgodbi je ravnal prav?
- Ali je treba delati prav tudi, ko nas nihče ne vidi?
- Kaj je najbolje narediti, če vidimo, da nekdo ne ravna prav? Komu lahko povemo?
- Je včasih potrebno biti zelo pogumen, da naredimo pravo stvar?

Nato poskušajte skupaj z otroki zgodbo preoblikovati tako, da bi vsi v njej ravnali prav. Kako se bi zgodba razpletla? Zgodbo ali posamezne prizore lahko otroci tudi uprizorijo ali narišejo.

31 YouTube: <https://www.youtube.com/watch?v=4YNoiwMz-bc>.

Kaj pa, ko naredimo kaj narobe?

Najbrž se vsakemu kdaj zgodi, da kaj (ne)namerno stori narobe. Kaj narediti takrat?

Skupaj z otroki preberite ali poslušajte³² pravljico Oprosti, avtorice Lande Norbert. (Preberete lahko tudi *Oprosti, žal mi je!* (Juliette in John Atkinson, 2009).

Po prebranem se z otroki pogovorite:

Kaj se je zgodilo v pravljici?

- Zakaj sta tako medved kot zajec menila, da imata prav?
- Sta res imela prav?
- Zakaj sta se sprla?
- Kaj sta naredila, da sta ponovno postala prijatelja?
- Tudi vi kdaj naredite kaj narobe? Kako to popravite?

Otrokom povejte, da vsak kdaj namenoma ali nenamerno naredi kaj, kar je narobe. Ni prav, da delamo to, kar je narobe. Zato je pomembno, da se za storjeno opravičimo in poskusimo popraviti napake. Najpomembnejše je, da imamo dobre odnose z ljudmi, ki jih imamo radi.

Prave odločitve

Otrokom povejte, da boste sedaj predstavili različne dogodke. Otroci pa se bodo odločili ali nadaljevali zgodbo tako, kot menijo, da je prav.

1. Vidiš, da tvoja sosedka išče očala, ki naj bi jih izgubila, v resnici pa jih nosi na laseh. Ji poveš, kje so očala, ali se zabavaš ob tem, ko jih išče?
2. Vidiš, da je vzgojiteljica prišla s stranišča s koščkom toaletnega papirja na čevlju. Ji neopazno poveš ali hitro tečeš povedat še prijateljem, da se skupaj smejite?
3. Vidiš, da je nekdo vzel dva sendviča, kljub temu, da ste se dogovorili, da vsak vzame enega. Morda bo zaradi tega nekdo ostal brez. Kaj narediš?
4. Dogovorili ste se, da vsak lahko na dan poje en bonbon iz vrečke. Danes ste že vsi pojedli enega. Ko si greš umiti roke, vidiš, da ni nikogar v igralnici, kjer so bonboni. Bi šel še po en bonbon, če bi vedel, da ne bo nihče opazil?
5. Za rojstni dan si dobil novo piščalko. Medtem ko jo preizkušaš, te mama kliče na pomoč. Odložiš piščalko in priskočiš na pomoč ali začneš glasneje piskati, da preglasiš mamo?
6. Tvoja prijateljica je naredila nekaj lepega zate. Kaj storiš?

32 YouTube: <https://www.youtube.com/watch?v=bK4orfVgeC8>.

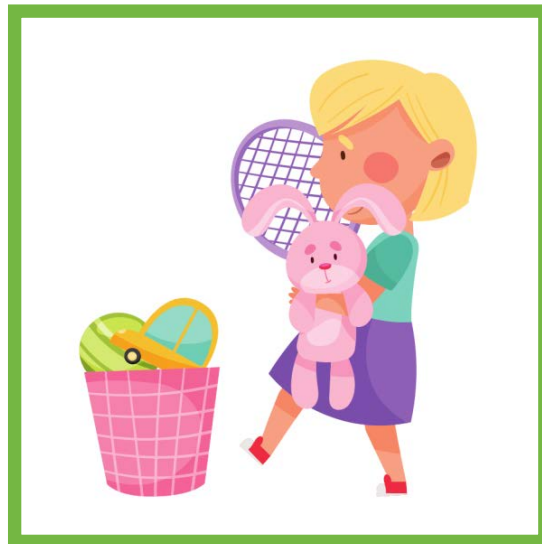
Pravljice, ki krepijo razlikovanje med prav in narobe:

- *Zaklad skalnih mišk* (Marcus Pfister, 1997)
- *Živijo, adijo, na laži te vedno dobijo* (Christianne Jones, 2018)
- *Ostržek* (Carlo Collodi, 2018)
- *Debela kosmata laž* (Thierry Robberecht, 2021)
- *Kunec in odkritost* (José Morán, 2019)
- *Zgodbe o prijaznosti* (Anna Casalis in M.G. Bertarini, 2020)
- *Kako je prav? O lepem vedenju in dobrih navadah* (Anne-Françoise Loiseau, 2005)

PRILOGA 8:

Sličice Prav ali narobe

6. NAVODILA ZA AKTIVNOST ZA DRUŽINE »VSE, KAR JE PRAV«

1. Predstavitve projekta na roditeljskem sestanku

Predlog oziroma načrt sestanka, kako aktivnost za družine »Vse, kar je prav« predstaviti na uvodnem roditeljskem sestanku za starše.

Vzgojitelj/-ce starše seznanim z aktivnostjo, ob tem pa poudarite, da aktivnost tudi izven vrtca pri otrocih krepi občutek za integritetno ravnanje. Velik poudarek naj bo na vrednotah, pravicah, aktivnosti otrok in sposobnostjo razločevanja med prav in narobe ter posledicami integritetnega ravnanja za posameznika in skupnost.

2. Navodila za vzgojitelje za izvedbo aktivnosti za družine »Vse, kar je prav«

Vzgojitelj/-ica poišče dve plišasti igrači ter ju poimenuje Just (pravični – latinsko) in Sofija (modrost – grško). Just in Sofija se pišeta Srčko ter sta brat in sestra. Plišastima igračama vzgojitelj/-ica poišče še vrečko iz blaga ali nahrbtnik. V nahrbtnik da natisnjeno zgodbo o Justu in Sofiji Srčko (priloga 5) – ki predstavljata »vse, kar je prav«, saj združujeta pravičnost, modrost in srčnost. Na ta način se otroci lažje poistovetijo, saj se identificirajo z glavnima junakoma zgodbe.

Poleg zgodbe se v nahrbtnik priloži še seznam priporočene literature, ki ga vzgojitelj/-ica natisne iz priročnika; v vrtčevski knjižnici pa lahko poišče nekaj knjig priporočene literature na temo krepitve integritete in jih doda v nahrbtnik. Poleg doda še prazen zvezek, ki služi kot dnevnik Justa in Sofije. Vzgojitelji navodilo za starše skopirajo ali natisnejo iz priročnika ter ga zalepijo na prvo stran zvezka, da se lahko tudi starši, ki niso bili na sestanku, seznani s projektom (priloga 8). Just in Sofija preživita pri vsakemu otroku iz skupine nekaj dni. Starši skupaj oziroma ob pripovedovanju otrok v zvezek zapišejo anekdoto, v kateri je prišla integriteta tako ali drugače do izraza, zapišejo, kaj otrokom pomeni integriteta in kako si jo otroci predstavljajo, kaj so z Justom in Sofijo skupaj delali itd. Plišasti igrači potujeta od otroka do otroka, pri vsakem otroku sta po nekaj dni. Na koncu, na zaključnem pikniku ali zaključku skupine, se lahko zvezek razstavi, da lahko vsi starši preberejo zgodbe preostalih otrok. Vzgojitelj/-ica na zaključnem roditeljskem sestanku predstavi, kako so se otroci odzivali na projekt in preveri, kako so starši sprejemali celotno zgodbo skozi šolsko leto.

Aktivnost za družine »Vse, kar je prav« vključuje širšo otrokovo skupnost, saj poleg vzgojitelja/-ice in pomočnika/-ce vključuje tudi starše in sorojence.

UVOD V SESTANEK

Danes se z veseljem obračam na vas, da bi vam predstavil/-a projekt krepitve integritete, ki smo ga začeli izvajati v našem vrtcu. Projekt, ki ga želimo skupaj z vašimi otroki razvijati tudi izven vrtca, ima globok pomen in cilj, da okrepimo občutek za integritetno ravnanje pri naših otrocih.

Integriteta, dragi starši, ni le beseda. To je vrlina, ki nas uči o poštenosti, iskrenosti, odgovornosti in spoštovanju drugih. Vzgoja integritete se prične že v najzgodnejših letih življenja. Morda se sprašujete, zakaj pa je to tako pomembno. Pravzaprav obstaja več razlogov, zakaj je krepitev integritete v vrtcih nujna.

Prvič, otroke učimo o vrednotah in moralnih načelih, ki bodo postavili temelje za njihov nadaljnji razvoj. To znanje bo oblikovalo njihov karakter, odnos do drugih ljudi in razumevanje pravic ter odgovornosti.

Drugič, integriteta ima pomembno vlogo pri gradnji trdnih medosebnih odnosov. Otroci, ki razvijajo integriteto, so bolj zanesljivi, iskreni in pošteni. To krepi njihove prijateljske vezi, saj drugi ljudje cenijo tovrstne lastnosti.

Tretjič, integriteta krepi občutek odgovornosti. Otroci, ki razumejo, da so odgovorni za svoja dejanja, postanejo bolj samostojni in samozavestni. S tem se pripravljajo na odraslo dobo, kjer bodo morali prevzemati odgovornost za svoje odločitve.

Četrtoč, integriteta krepi občutek za pravico. Otroci se učijo, kaj je pravilno in kaj ni ter kako razlikovati med prav in narobe. To je ključno za razvoj etičnega razmišljanja in za sprejemanje etičnih odločitev.

S tem projektom bomo otroke spodbujali k razmišljanju o moralnih dilemah, etičnih izzivih in posledicah njihovih odločitev. Skozi različne dejavnosti in igre bodo razvijali svojo moralno zavest, saj bodo spoznali, kako integriteta vpliva na njih, na njihove prijatelje in na skupnost kot celoto.

In zdaj, morda se sprašujete, kaj boste od tega imeli vi, dragi starši. Zagotavljam vam, da boste imeli korist prav vsi. Otroci, ki razvijajo integriteto, bodo postali bolj etični, odgovornejši in samozavestnejši posamezniki. Imeli bodo boljše medosebne odnose in bodo bolje pripravljeni na izzive, ki jih prinaša odraslost.

Kot starši boste ponosni, ko boste opazovali, kako vaši otroci rastejo v etično ozaveščene posameznike, ki se zavedajo svojih dejanj in odločitev. Vaša podpora in vključenost v ta projekt sta ključnega pomena, saj bosta vašim otrokom zagotovila dosledno sporočilo o integriteti.

Pomembno je, da razumemo, da integriteta ni nekaj, kar se nauči in nato pozabi. To je trajen proces, ki se gradi skozi vse življenje. S podporo staršev in vzgojiteljev lahko zagotovimo, da bo ta proces za naše otroke obogaten in pozitiven.

Zato vas vabim, da sodelujete v tem projektu. Pogovarjajte se z otroki o integriteti, spodbujajte jih k razmišljanju o svojih dejanjih in posledicah ter postavite primer z lastnim vedenjem. S skupnimi močmi lahko zagotovimo, da bodo naši otroci rasli v etično ozaveščene posameznike, ki bodo prispevali k boljši skupnosti.

Da bomo lažje in še bolj plastično razumeli, zakaj je krepitev integritete v vrtcih pomembna, vas vabim, da se mi pridružite sedaj tudi v praktičnem delu našega srečanja.

5 aktivnosti za delo s starši

Sledi pet interaktivnih aktivnosti, ki jih vzgojitelj/-ica lahko izvede na sestanku s starši, da spodbudi njihovo sodelovanje in razumevanje pomena integritete:

1. **Moralna dilema:** Vzgojitelj/-ica predstavi staršem preprosto moralno dilemo, na primer situacijo, v kateri se otroci znajdejo. Nato jih spodbudi, da razmislijo o tem, kako bi svetovali svojim otrokom in zakaj. To odpira razpravo o vrednotah in integriteti ter poudarja, kako pomembno je razmišljanje o moralnih odločitvah.

V pomoč naj vam bo priloga 1.

2. **Igra vlog:** Starši se razdelijo v pare ali manjše skupine in dobijo vlogo, ki odraža različne moralne vidike, na primer vlogo poštenega prijatelja ali osebe, ki se mora odločiti med pravilnim in napačnim dejanjem. Nato izvedejo kratek dialog v svoji vlogi. To pomaga staršem bolje razumeti, kako otroci razmišljajo o moralnih vprašanjih.

V pomoč naj vam bo priloga 2.

3. Kodeks obnašanja: Staršem se ponudi priložnost, da skupaj s svojimi otroki oblikujejo preprost kodeks obnašanja, ki ga bodo družina in otrok spoštovali doma. Ta kodeks naj vključuje vrednote integritete, kot so iskrenost, odgovornost in spoštovanje. To spodbuja starše k aktivnemu sodelovanju pri učenju vrednot integritete v družini. Primer takega kodeksa lahko skupaj s starši oblikujete na sestanku. Uporabite metode dela, ki so primerni za delo z mlajšimi otroki, tako da staršem pokažete, kako naj se te naloge lotijo doma.

4. Debatni krožek: Vzgojiteljica postavi vprašanje ali temo, povezano z integriteto, in spodbudi starše, da se pogovarjajo in izmenjujejo mnenja. To odpira dialog in razmislek o pomenu integritete ter kako jo spodbujati v vsakdanjem življenju.

V pomoč naj vam bo Priloga 3.

5. Razvoj moralnih zgodb: Staršem se predstavi koncept moralnih zgodb in se jih spodbudi, da skupaj z otroki ustvarijo svoje moralne zgodbe. Te zgodbe lahko vključujejo situacije, ki spodbujajo razmišljanje o integriteti in moralnih odločitvah. To je odličen način, da starši aktivno sodelujejo pri spodbujanju integritete pri svojih otrocih.

V pomoč naj vam bo Priloga 4.

Vsaka od teh aktivnosti je zasnovana tako, da starše vključi v proces učenja in razumevanja integritete. Hkrati pa poudarja, da je integriteta nujna za razvoj otrok in pomaga staršem prenesti te vrednote v domače okolje.

Po zaključenih vajah se s starši poslovite. Pripravite prijeten zaključek sestanka.

V pomoč naj vam bo Priloga 5.

PRILOGA 1:

V nadaljevanju so našteje nekatere moralne dileme otrok v starostnem obdobju 4 do 6 let in jih spodbujajo k razmišljanju o integriteti in etičnih odločitvah v njihovem vsakdanjem življenju.

1. **Deljenje igrač:** Otrok ima igračo, s katero se želi igrati sam, vendar se mu pridruži prijatelj. Kako se otrok odloči? Ali bo igračo delil ali ne?
2. **Laž o sladkarijah:** Otrok zjutraj na mizi vidi čokolado, ki jo starši niso opazili. Ali naj po resnici pove, da je čokolada na mizi ali jo poje brez dovoljenja, saj nihče niti opazil ne bo, da je več ni?
3. **Obljuba za pospravljanje:** Otrok obljubi, da bo pospravil svoje igrače, vendar se mu ne ljubi. Kako se odloči? Ali naj obljubo izpolni ali ne?
4. **Opravičilo za napako:** Otrok nekaj razbije in se počuti krivega. Kako naj se odzove? Ali naj zamolči, kaj je naredil, ali se opraviči?
5. **Igra vlog:** Otrok se igra z drugimi otroki in se znajde v situaciji, ko mora odločiti, kdo bo kaj igral. Kako se odloči? Ali bo odločil pošteno ali ne?
6. **Pomoč prijatelju:** Otrok opazi, da je prijatelj padel in se poškodoval. Ali naj mu pomaga ali gre mimo?
7. **Skrb za hišnega ljubljencega:** Otrok je odgovoren za hranjenje hišnega ljubljencega, vendar se mu ne ljubi poskrbeti zanj. Kako se odloči? Ali naj opravi svojo nalogo ali zanemari svojo odgovornost?
8. **Delež v skupini:** Otrok je del skupine, ki riše veliko sliko, vendar se mu zdi, da je prispeval manj kot drugi. Kako se odloči, ali bo delil svoj prispevek ali ne?
9. **Skladnost s pravili:** Otrok igra igro s pravili in se znajde v situaciji, ko ga zamika, da bi pravilo kršil. Kako se odloči? Ali bo upošteval pravila ali jih kršil?
10. **Odgovornost za osebne stvari:** Otrok pozabi svojo najljubšo igračo na igrišču. Kako se odloči, ali bo obvestil starše ali pustil igračo tam?

PRILOGA 2:

10 konkretnih situacij, ki odražajo različne moralne dileme:

1. **Poslovna integriteta:** Dva prijatelja sta lastnika majhnega podjetja. En den od njiju opazi, da je stranki zaračunal previsoko ceno za storitev. Kako naj se odloči, ali naj popravi napako ali pusti stvar, kot je?
2. **Etika na delovnem mestu:** Zaposleni v podjetju opazi nepravilnosti pri ravnanju svojega nadrejenega, ki prikriva napačno porabo sredstev. Kako naj se odloči, ali naj prijavi nepravilnosti ali ostane tiho in se izogne konfliktu?
3. **Odgovornost v družini:** Odrasli brat in sestra skrbita za svojo ostarelo mamo, ki je začela kazati znake demence. Eden od njiju zamuja z njenim obrokom in zdravili, saj mu ni prijetno, kako se mama vedno bolj težko spopada z boleznijo. Kako naj se odloči, ali naj deli svoje težave s svojim bratom/sestro ali ostane tiho?
4. **Sosedski odnosi:** Sosed A sliši, kako sosed B ošteva svojega otroka in ga grobo kaznuje. Kako naj se odloči, ali naj sosedu B pove, kako se počuti glede tega, ali naj se ne vmešava v sosedove družinske zadeve?

5. **Pravična porazdelitev:** Dva prijatelja sta si na počitnicah v tujini kupila spominek, vendar kasneje ugotovita, da je eden izmed spominkov dvojnik drugega. Kako se odločita, kako bosta razdelila spominke? Ali naj se oba zadovoljita s svojim spominkom ali naj ga prodata?
6. **Moralna dilema v zdravstvu:** Zdravnik se znajde v situaciji, kjer ve, da je eno od zdravljenj za pacienta tvegano in dražje, vendar bi bilo za njegovo okrevanje boljše. Kako naj se odloči, ali naj pacientu ponudi cenejše ali boljše, a tudi dražje zdravljenje?
7. **Skrb za hišnega ljubljencega:** Družina ima ljubljencega, ki potrebuje zdravstveno oskrbo, vendar so stroški zdravljenja visoki. Kako naj se odločijo, ali naj zdravijo ljubljencega ali mu omogočijo lažje odhod?
8. **Družinska etika:** Otroci so zvedeli, da njihova babica ni vedela za njihovrojstni dan in so užaljeni. Kako naj se odločijo, ali naj babici povedo resnico ali naj ohranijo njen mir?
9. **Integriteta na spletu:** Oseba odkrije, da je njihov prijatelj na spletu objavil lažno informacijo o nekom. Kako naj se odloči, ali naj prijatelja na laž opozori ali naj ostane tiho?
10. **Izbira med pravilom in sočutjem:** Oseba je priča, kako nekdo krši pravila, vendar ve, da ima ta oseba težave. Kako naj se odloči, ali naj prijavi kršitev ali naj zaradi njenih težav izkaže sočutje do te osebe?

PRILOGA 3:

Vprašanja, ki lahko pomagajo odpreti dialog med starši in vzgojitelji ter spodbuditi razmišljanje o pomenu integritete v vzgoji otrok.

1. Kako se naša družina pogovarja o integriteti in njenem pomenu?
2. Kaj menite, da so ključne vrednote, povezane z integriteto, ki jih želite prenesti na svoje otroke?
3. Ste se kdaj znašli v situaciji, kjer ste morali izbrati med pravilno in napačno odločitvijo? Kako ste se odločili?
4. Kako spodbujate otroke, da govorijo resnico in prevzemajo odgovornost za svoja dejanja?
5. Kako svojim otrokom razložite pojme, kot so poštenost, odgovornost in iskrenost?
6. Kaj mislite, da so izzivi pri učenju integritete v današnjem svetu, kjer so otroci izpostavljeni različnim vplivom?
7. Kako obravnavate situacije, ko otroci napravijo napako? Kako jih učite iz svojih napak?
8. Kako se spopadate s situacijami, ko se vaši otroci morda počutijo prisiljene, da storijo nekaj, kar ne odraža njihove integritete?
9. Kako pomembno je, da starši sami delujejo kot zgled za integriteto v svojem vsakdanjem življenju?
10. Kako vidite povezavo med integriteto in dolgoročnim uspehom ter srečo vaših otrok?

PRILOGA 4:

Moralne zgodbe so zgodbe, ki vsebujejo situacije, v katerih se junaki znajdejo v moralnih dilemah. Te zgodbe so orodje, ki lahko pomaga spodbuditi razmišljanje o integriteti in moralnih odločitvah ter omogoči, da se otroci naučijo pomembnih vrednot.

Moralne zgodbe so več kot le pripovedovanje zgodb. So priložnost za pogovor o vrednotah, ki so vam pomembne in ki jih želite prenesti na svoje otroke. Ko otroci slišijo moralno zgodbo, se

znajdejo v vlogi junakov, ki se soočajo z različnimi izzivi. To jih spodbudi k razmišljanju o tem, kaj bi storili v podobni situaciji. Moralne zgodbe pomagajo otrokom razvijati empatijo, razumevanje posledic svojih dejanj in razmišljanje o pravilnem in napačnem.

Kako pa lahko starši in vzgojitelji sodelujemo pri ustvarjanju moralnih zgodb?

Zdaj, ko smo spoznali, kako pomembne so moralne zgodbe pri razvoju integritete vaših otrok, bi vas spodbudil/-a, da postanete aktivni soustvarjalci teh zgodb. Ustvarjanje moralnih zgodb je čudovit način za povezovanje z vašimi otroki in spodbujanje razmišljanja o integriteti.

Ko ustvarjate moralne zgodbe z otroki, se lahko zgledujete po njihovih vsakdanjih izkušnjah. Postavite jih v situacije, ki spodbujajo razmišljanje o poštenosti, odgovornosti, sočutju in drugih moralnih vrednotah. Vprašajte jih, kaj bi naredili v dani situaciji, kaj menijo, da je prav in kaj napačno ter kakšne so posledice njihovih odločitev.

Skozi te dialoge o moralnih zgodbah lahko skupaj gradimo razumevanje integritete in vrednot, ki jih želite, da vaši otroci razvijejo. To je priložnost za gradnjo odprte in spoštljive komunikacije med vami in vašimi otroki ter za spodbujanje razmišljanja, ki bo vplivalo na njihovo življenje in odločitve.

Pomembno je tudi, da se spomnite, da nihče ni popoln in da se tudi odrasli lahko učimo od svojih otrok. Moralne zgodbe so priložnost za skupno učenje in rast. Hkrati pa spodbujajo vrednote integritete in pomagajo vašim otrokom, da postanejo odgovorni in sočutni posamezniki v svojem življenju.

PRILOGA 5:

Zaključek

Hvala, ker ste si vzeli čas in se pridružili današnjemu sestanku, kjer smo govorili o pomembnosti krepitve integritete v našem vrtcu. Ob zaključku tega sestanka bi želel/-a izraziti hvaležnost za vašo prisotnost in vašo zavezanost k vzgoji vaših otrok.

Integriteta je ena izmed najdragocenejših vrednot, ki jih lahko prenesemo na naše otroke. Presega samo poštenost in odgovornost, sega v srce našega značaja. Z intenzivnim delom na tem področju v vrtcu bomo oblikovali temelje, na katerih bodo naši otroci gradili svojo prihodnost.

Krepiti integriteto v vrtcu ni zgolj vprašanje pravilnega in napačnega; gre za spodbujanje razvoja otrok v celovite, sočutne in odgovorne posameznike. V procesu učenja integritete bodo naši otroci postali boljši prijatelji, bratje in sestre, učenci in pozneje, odrasli, ki bodo prispevali k boljšemu svetu.

Vaša prisotnost in podpora na tem sestanku kažeta, kako pomembna vam je vzgoja vaših otrok. Skupaj bomo gradili močno podlago integritete in moralnih vrednot v našem vrtcu, ki bodo oblikovale našo prihodnost.

Pomembno je, da se današnji pogovor o integriteti na tem mestu ne zaključi, ampak se nadaljuje tudi v vaših domovih. Spodbujajte otroke, da razmišljajo o svojih dejanjih in odločitvah ter jih spomnite, da je integriteta vrednota, ki bo obogatila njihova življenja.

Hvala, ker ste del te skupnosti, ki se zavzema za integriteto. Z vami smo na tej poti in skupaj lahko naredimo veliko za naše otroke. Hvala in lep popoldan/večer!

PRILOGA 6:

Pravljica o Justu in Sofiji Srčko: Pustolovščina vsega, kar je prav

Bilo je v čarobnem gozdu, kjer so se drevesa smehljala, cvetice so se priklanjale soncu in ptice so prepevale najlepše pesmi. Tam sta živela brat in sestra, Just in Sofija Srčko.

Just je bil deček z očmi kot dva bistra jezerca, vedno pripravljen na novo pustolovščino. Imel je srce, ki je bilo veliko kot ocean, vedno je hotel storiti, kar je prav. Sofija, njegova sestra, pa je bila nežna kot metuljček in modra kot zvezde na nočnem nebu. Imela je srce, ki se je smehljalo svetu, kamorkoli je šla.

A včasih sta se prepirala. Najprej je bil to le majhen prepirček, a postal je čedalje večji. Prepirala sta se zaradi igrač, piškotov in kdo je boljši. A najhujši prepir se je zgodil nekega sončnega dne, ko sta se odpravila na potep po gozdu.

Ko sta prispela v gozd, se je Just odločil, da želi raziskati delček gozda, ki ga ni poznal. A Sofija, kot vedno, ni hotela ničesar drugega, kot da bi bila z bratom. Prepirala sta se in kričala, vse dokler se nista ločila. Just je odšel po svoje, Sofija pa je ostala sama, osamljena in žalostna.

Toda ko je Just preživel nekaj časa v raziskovanju gozda, se je začel spraševati, zakaj je sploh prišlo do prepira. Zakaj sta se ločila? Čeprav sta se prepirala, sta si globoko v srcu želela biti skupaj.

Ko se je vrnil k mestu, kjer sta se ločila, je videl sestro. Bila je tam, obkrožena s čudovitimi metulji, ki so ji plesali okoli glave. Spoznal je, da se niti malo ni tako razveselil gozda, kot se je sestre.

Sedla sta skupaj in začela govoriti. Just je rekel: »Oprosti, ker sem te pustil samo. Nikoli te nisem hotel pustiti same, to sem spoznal šele zdaj.«

Sofija se je nasmehnila in rekla: »Tudi jaz se ti opravičujem. Prepir je bil nesmiseln, saj sva si želela isto stvar – biti skupaj.«

Tako sta se brat in sestra ponovno združila in tisti dan sta se odločila, da se bosta naučila pomembnih veščin – pravičnosti, modrosti in srčnosti.

Skupaj sta šla naprej po gozdu – na pustolovščino, da bi raziskala te čudovite vrednote.

Prvi postanek na njuni poti je bil pri Gospodu Pravičnosti, modremu slonu z zlatimi obrvmi. Poučil ju je, da je pravičnost pomembna v vsakem odnosu in da moramo vedno storiti, kar je prav, tudi ko nihče ne gleda.

Naslednji postanek je bil pri Gospodu Modrosti, modri sovi z brki in knjigo v krilih. Modrost ju je naučila, da je učenje in razmišljanje o svojih odločitvah ključno za razvoj njune modrosti.

Zadnji postanek je bil pri Gospodu Srčnosti, prijaznemu medvedu, ki je imel največji nasmeh na svetu. Poučil ju je, da moramo biti vedno prijazni in sočutni do drugih, saj je srčnost najmočnejša vrednota.

Ko sta se vrnila domov, sta bila Just in Sofija Srčko »boljša različica sebe«. Njuna pot ju je naučila, da so pravičnost, modrost in srčnost čudovite vrednote, ki osvetlujejo svet.

In tako sta brat in sestra postala junaka v svoji skupnosti, poučila sta otroke in odrasle o pomenu integritete. Njuna prigoda o prepiru, pomembnosti pogovora in učenju vrednot je postala znana po deželi.

In čeprav sta se včasih prepirala kot vsi bratje in sestre, sta vedela, da sta ljubezen in razumevanje najpomembnejša. Njuna zgodba o prepiru in učenju o integriteti se še danes piše kot pesem, ki nikoli ne utihne.

PRILOGA 7:

Seznam knjig za krepitev integritete v vrtcih

- *Laž in njen ženin* (Fran Milčinski)
- *Živijo, adijo, na laži te vedno dobijo* (Critianne Jones)
- *Polomljena kočija* (Barbara Fürst)
- *Basni* (Ezop)
- *Povej po pravici, zmaj* (Bianca Schulze)
- *Luka govori resnico* (Ana Košir)
- *Knjiga Tožibaba* (Lisa Aisato)

Več idej za slikanice najdete v [Delovnem gradivu za integriteto](#); od 118 str. dalje.

PRILOGA 8:

Navodilo za starše: »Vse, kar je prav«

Spoštovani starši,

V tem šolskem letu se naša skupina vključuje v projekt za krepitev vrednot, kot so poštenost, srčnost, pravičnost ter druge vrednote, ki se združujejo v pojmu integriteta. S svojim zgledom in tudi z načinom vzgoje pri otrocih že zgodaj krepimo integriteto. Izjemen vzgojni vpliv pa imajo tudi pravljice. Zato v sklopu projekta vabimo tudi starše, da sodelujete z branjem pravljič in zgodb, ki spodbujajo in krepijo integriteto.

V ta namen imamo letos v igralnici dve igrači – Justa in Sofijo Srčko. Just in Sofija sta brat in sestra, ki zagovarjata pravičnost, modrost in srčnost. Njuno zgodbo najdete v nahrbtniku. Prav tako najdete v nahrbtniku nekaj drugih zgodb, ki jih lahko preberete skupaj z otrokom.

Zelo bomo veseli, če v priložen zvezek zapišete vtise ob obisku Justa in Sofije ter kako so otroci sprejeli zgodbe in kaj se jim je najbolj vtisnilo v spomin. Zvezek bo ostal v igralnici, zato bomo veseli tudi fotografij obiska.

Just in Sofija bosta obiskala vse otroke iz skupine. Otroke bomo ob tem spodbujali, da sami čim več povedo o obisku. Otroci se skozi igro in navdušenje učijo veščin nastopanja, razumevanja besedila, oblikovanja misli in predstavljanja zgodb.

Želimo vam prijetno druženje in veliko čarobnih trenutkov z našima pravljičnima junakoma.

ZBRANI VIRI

- Anderlič, K. (2011). Kako predšolski otrok dojema dobro osebo [Diplomsko delo]. Univerza v Mariboru, Pedagoška fakulteta.
- Ašič, E. Kako vzgojiti srečnega otroka. (2016). Vzgoja, 18(1), 7. https://www.dkps.si/fileadmin/user_upload/vsebina/vzgoja/vsebine/Arhiv_pdf/Vzgoja_69.pdf#page=38
- Avsec, A., Kavčič, T., in Petrič, M. (2017). Temeljni vidiki osebnosti. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete.
- Bizjak, K. (2006.) To je moja igrača!: reševanje konfliktov v vrtcu. Ljubljana: Slovenska fundacija za UNICEF. <https://unicef.si/gradiva/to-je-moja-igraca/>
- Bregar, L. (2009.) Mala šola otrokovih pravic. Ljubljana: Slovenska fundacija za UNICEF. <https://unicef.si/gradiva/mala-sola-otrokovih-pravic/>
- Brst psihologija. (b. d.). Samopodoba – ključ do polnega življenja. <https://www.brstpsihologija.si/samopodoba-kljuc-do-polnega-zivljenja/>
- Goleman, D. (2006). Čustvena inteligenca: zakaj je pomembnejša od IQ. Ljubljana: Mladinska knjiga.
- Inštitut za razvoj človeških virov. (b. d.). Osebnost in samopodoba. <https://www.psihoterapija-ordinacija.si/osebnost-in-odnosi/osebnost/osebnost-in-samopodoba>
- Ipsos.si. (b. d.). Moralni razvoj, razvoj moralnega presojanja (Kohlberg, Piaget) – hiter pregled. <http://www.ipsos.si/web-content/VIZ-portal/novosti065/razvoj%20-%20moralni%20razvoj.html>
- ISA institut – Institut za psihološko svetovanje in izobraževalno razvojne projekte. (b.d.). Minute za čuječnost. https://isainstitut.si/isa/wp-content/uploads/2020/03/letak_minute_zacujecnost.pdf
- Kalin, J. (1998). Moralni razvoj osebnosti. Andragoška spoznanja, 4(1-2), 30–45. <https://journals.uni-lj.si/AndragoskaSpoznanja/article/view/6716/6415>
- Kastelic Marinko, P. (2019). Hočem, zmorem, zmagam. Zmajcek.com. <https://www.zmajcek.net/hocem-zmorem-zmagam/>
- Katie E. Slocombe, K. E. in Seed, A. M. (2019). Cooperation in children. Current Biology, 29(11), 470–473. https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0960982219300958?ref=pdf_download&fr=RR-2&rr=7f820a2dbcb8300b
- Kržišnik, E. (2022). Integriteta – učni modul za usposabljanje učiteljev: Praktičen priročnik za krepitev integritete pri učiteljih. Ljubljana: Slovenska fundacija za UNICEF. <https://unicef.si/gradiva/integriteta-ucni-modul-za-usposabljanje-uciteljev/>
- Lešnik, V. in Marjanovič Umek, L. (2005). Kakovost predšolske vzgoje v vrtcu in socialna kompetentnost otrok. Psihološka obzorja, letnik 14(4), 107–218. http://psiholoska-obzorja.si/arhiv_clanki/2005_4/lesnik.pdf
- Milivojević, Z. (2008). Mala knjiga za velike starše. Priročnik za vzgojo otrok. Novi Sad: Psihopolis institut.
- Musek Lešnik, K. in Lešnik Musek, P. (2017.) Samozavedanje. Zbirka dejavnosti, delavnic in vaj za 1. triletje osnovne šole. www.abced.si/abced1TSamozavedanje.pdf
- Prirejeno po Družinski izleti (b.d.). Ali je kaj trden most? <https://www.druzinski-izleti.si/starsi-starsem/igre-v-naravi/ali-je-kaj-trden-most.html>
- Socialna pedagoginja Neja K. (b.d.). <https://socpedneja.wixsite.com/socpedneja>
- Socialne igre. (b.d.). <http://igramose.blogspot.com/p/socialne-igre.html>

- The conversation.com. (2018). Three strategies to promote empathy in children. <https://theconversation.com/three-strategies-to-promote-empathy-in-children-91967>
- Unicef.si. (b.d.) Participacija otrok in mladih. <https://unicef.si/participacija-otrok-mladih/>
- Vukmir Brenčič, A. (2018). Diham. Domžale: Družinski in terapevtski center Pogled.
- Wileey, K. (2021). Dihaj kot medved: 30 trenutkov čuječnosti za otroke – da bodo kjerkoli in kadarkoli umirjeni in zbrani. Brežice: Primus.
- YouTube. (2015). How Culture Drives Behaviours? <https://www.youtube.com/watch?app=desktop&v=l-Yy6poJ2zs>
- YouTube. (2018). When Do Kids Develop Empathy? <https://www.youtube.com/watch?v=GjJqIE-usg1o>
- Zadravec, A. (2019). Vloga vrtca pri oblikovanju pozitivne samopodobe otrok s posebnimi potrebami. Osebnostni razvoj predšolskega otroka: XII. mednarodna (Slovenija, Hrvaška, Srbija, Finska, Italija) strokovna konferenca za vzgojitelje v vrtcih 2019.
- Zupančič, M. in Justin, J. (1991). Otrok, pravila, vrednote. Radovljica: Didakta.
- Zupančič, M. in Kavčič, T. (2008). Dejavniki okolja, otrokovo socialno vedenje v vrtcu/šoli in učna uspešnost v prvem razredu. Šolsko polje, 19(1/2), 51–79. <https://www.dlib.si/details/URN:NBN:SI:DOC-QXMTJ7CD/?query=%27keywords%3d%c5%a1olsko+okolje%27&pageSize=25&relation=%c5%a0olsko+polje>
- Žežlina, Z. (2022). Integriteta v medosebnih odnosih: Priročnik za krepitev integritete učencev. Ljubljana: Slovenska fundacija za UNICEF. https://unicef.blob.core.windows.net/uploaded/documents/ UNICEF_prirocnik_integriteta.pdf

ZBRANI PREDLOGI LITERATURE ZA OTROKE:

Cesarjeva nova oblačila (Andersen, 2013)
Debela kosmata laž (Thierry Robberecht, 2021)
Dihaj kot medved: 30 trenutkov čuječnosti za otroke – da bodo kjerkoli in kadarkoli umirjeni in zbrani (Kira Willey, 2021)
Diham (Andreja Vukmir, 2018)
Kako je prav? O lepem vedenju in dobrih navadah (Anne-Françoise Loiseau, 2005)
Kunec in odkritost (José Morán, 2019)
Lev v srcu (Rachel Bright in Jim Field, 2018)
Mali skupaj (Daniela Kunkel, 2019)
Moja čustva, tvoja čustva (Martina Peštaj, 2021)
Oprosti (Norbert Landa, 2010)
Oprosti, žal mi je! (Juliette in John Atkinson, 2009)
Ostržek (Carlo Collodi, 2018)
Pegasta Jagoda (Julianna Moore, 2009)
Rožle je jezen (Aurélie Chien Chow Chine, 2018)
Rožle je ljubosumen (Aurélie Chien Chow Chine, 2020)
Rožle je sramežljiv (Aurélie Chien Chow Chine, 2020)
Rožle je zadovoljen (Aurélie Chien Chow Chine, 2020)
Rožle je žalosten (Aurélie Chien Chow Chine, 2018)
Rožleta je strah (Aurélie Chien Chow Chine, 2018)
Sivi volk na pikniku (Helena Kraljič, 2017)
Še malo, pa bo! (Amber Stewart, 2011)
Tudi sebe imam rad (Daniëlle Schothorst, 2019)
Veš, Kiti, lepo je deliti (Jonathan Lambert, 2023)
Veveričji prepir (Rachel Bright, 2022)
Vsak si zasluži drugo priložnost: bosta opica in žabica uspeli postati prijateljici? (Ana Petkovska, in Sandra Kidrič, 2019)
Zaklad skalnih mišk (Marcus Pfister, 1997)
Zgodbe o prijaznosti (Anna Casalis in M.G. Bertarini, 2020)
Žirafe ne znajo plesati (Giles Andreae, 2018)
Živijo, adijo, na laži te vedno dobijo (Christianne Jones, 2018)

Naslov: Vse, kar je prav - Gradimo integriteto skozi igro in spoštovanje

Podnaslov: Pripomoček za strokovne delavce v vrtcih

Avtorica: Eva Kržišnik Janša

Sodelavka v projektu: Maša Debevc

Urednica: Mag. Maja Planinc

Avtorske pravice: Izdajatelj

Lektorica: Ana Marija Jevšenak

Oblikovanje in prelom: Polonca Peterca

Izdajatelj: Slovenska fundacija za UNICEF

Kraj: Ljubljana, Slovenija

Leto izida: 2023

Naklada: elektronska izdaja, 1. izdaja

Financer: Komisija za preprečevanje korupcije

Priročnik je za končne uporabnike brezplačen.

Katalogni zapis o publikaciji (CIP) pripravili v Narodni in univerzitetni knjižnici v Ljubljani
COBISS.SI-ID 172758019
ISBN 978-961-6626-54-5 (PDF)
